لمونځ
او اسرارئي

حكمتيار

د کتاب له متنه

آیا ستا په ژوند کي کله داسي هم واقع شوي چي تا په لمانځه کي د قيام په وخت کي داسي انګېرلې وي چي ته اوس اوس د ځمکي او آسمانونو د ستر مالك الملك رب په وړاندي ولاړ يې؟ داسي چي ته يې په خپلو سترګو ګورې، او كه داسي نه وي او ته لاتر اوسه په روحي او معنوي لحاظ دومره لوړ او اوچت نه يې تللى نو كم له كمه دا احساس كوې چي الله جل شأنه، همدا اوس اوس تا ته ګوري او ستا هر حركت ويني او هره خبره دي اوري. كه كومه ورځ، په كوم لمانځه كي، تا ته په خپل قيام كي همدا حالت راپيدا شوى وي همدا او فقط همدا ستا واقعي لمونځ وو. خو كه تر اوسه هيڅكله داسي نه وي شوي، نو زه تا ته وايم چي تا لاتراوسه لمونځ ندى كړى، له دې نه وروسته تصميم ونيسه چي واقعي لمونځ وكړې.

آیا كله دي د خپلو ګناهونو او قصور او يا د بخښونكي رحمان خداى جل شأنه د وسيع پيرزوينو او رحمت په رايادولو سره له سترګو نه اوښكي بهېدلي؟ او آيا كله داسي شوي چي د سخت اضطراب او پرېشانۍ په حالت كي، ته لمانځه ته پورته شوى يې او په همدې لمانځه سره ستا ټوله پرېشاني رفع شوې او شديد اضطراب دي په سخت ډاډمن سكون او اطمينان بدل شوى وي؟

كه داسي نه وي شوي نو ښايي ستا لمونځ، لمونځ نه بلكي يو عادت وو، دا ځكه چي الله جل شأنه فرمايي:

اَلا بِذِكرِاللّٰه تَطمَئِنُ القُلُوب

پام چي د الله په يادولو سره زړونه ډاډه كېږي.

فهرست

سریزه... ۱
لمونځ ۵
نیت او هدف ۱۰
قبله.. ۱۳
د لمانځه حرکات... ۱۷
قیام ۱۹
تسبیح.. ۲۲
تعوذ ۲۴
فاتحه ۲۲
د الله جل جلاله د اسماوو لنډه پېژندنه.............................. ۳۹
قرائت ۴۲
رکوع ۴۴
سجده.. ۴۹
قعده ۵۳
دعرفات دعا ۵۸
د طایف دعا ۶۰
سلام ۶۲

لمونځ د ښېگنو سرچينه.. ۶۳
لمونځ د مضطرب زړه درمل.. ۶۹
په جگړوکي د بري عامل.. ۷۵
د اسلامي حکومت لومړۍ دنده ۷۸
د ناصالح خلف ننبه... ۸۱
لمونځ دکچه خويونو مانع ۸۳
د مسجد سمسوروونکی.. ۸۷
د مسجد آداب ۹۱
د لمانځه او جماعت تارك ۹۸
قنوت.. ۱۰۰

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

لمونځ تر ټولو مهم او ستر عبادت دی، په اسلام کې تر بل هر عبادت نه پر لمانځه زیات تأکید شوی، هومره تأکید چې پرېښودل ئې له اسلام نه د وتلو نښه او په ادا کولو کې ئې کسالت د نفاق علامت ګڼل شوې، ګواکې دا لمونځ دی چې مسلمان له کافر نه او مؤمن له منافق نه بېلوي. د لمانځه په اهمیت هلته پوهېدی شو چې په قرآن کې د هغه په هکله په جدي او مکرر تأکید او پخپله د لمانځه د حرکاتو اوالفاظو په معنی او مقصد پوه شو.

متأسفانه له اسلام نه د لېري والي او د اسلامي عباداتو له روح او مقصد نه د بې خبرۍ په وجه، نن نه یوازي په عوامو کې، بلکې په اسلام د پوهې مدعیانو کې هم لمونځ په یوه شکلي او تشریفاتي حرکت یا دود او عادت بدل شوی.

ښایي تاسو فکر وکړئ چې که د لمانځه حرکات او الفاظ مو

د فقهي احکامو مطابق وي نو حتماً به مو لمونځ مکمل او د الله په نزد مقبول وي. خو کېدی شي حقیقت داسي نه وي. زه بلنه درکوم چي لومړی دا رساله ولولئ، بیا د خپل لمانځه په هکله قضاوت وکړئ چي ستاسو لمونځ، عبادت دی که عادت؟ او څومره باید د خپلو لمونځونو د قبلېدو طمع ولرئ؟

په حقیقت کي لمونځ، الله ته د وړاندي کېدو لپاره، له خاص احساس او شعور نه راولاړ شوي ځانګړي ارادي حرکات او اقوال دي چي که د لمانځه له پیل نه ترپایه مراعات نشي لمونځ ناقص دی.

پدې لنډي رسالې کي به د لمانځه په اړه په لاندي مسایلو بحث کوو:

د لمانځه نیت او هدف ئې.

قبله او مقصد ئې.

د لمانځه حرکات او محرکات ئې.

الفاظ او معنا ئې.

روحیه او مربوط شعور ئې.

د لمانځه اغېزي.

خدایه! زمونږ هغه لمونځونه د خپل وسیع کرم او لطف له مخي قبول کړې چي نه ئې د حرکاتو په مفهوم او مقصد پوهېدو

او نه ئې د الفاظو په معنا، هم ئې له روح نه غافل وو او هم له غوښتنو، له پلار نیکه نه په میراث پاتې د یوه دود، دستور او یا یوه تکراري عادت په څېر مو ترسره کړی، حرکات او الفاظ مو د فقهي احکامو مطابق، خو له روح، معنی او شعور نه خالي.

الهي! مونږ ته د هغه لمانځه توفیق او خوند راپه برخه کړې چې د مؤمن معراج دی، د معنوي ارتقا په لور ئې د روح د الوتنې مهال، له محبوب معبود سره وصال، د جهاد په سنګرونو کې وسله او ډال، په ستونزو او کړاوونو کې د مستعان خدای جل شأنه د مرستې ترلاسه کولو ذریعه، پرېشانه زړونو لپاره ډاډ، د بېچاره وو چاره، د لار ورکو لارښود، له منکر نه د مخنیوي وسیله، د دعاګانو د اجابت واسطه او د بنده له بندګي نه د کاملې آزادۍ د قیامونو مقدمه ده.

په رښتیا، چا چې د الله له ښه پېژندو وروسته په واقعي معنا او شعوري توګه خدای جل شأنه ته مخ کړی وي، ده ته د تسلیمۍ په مفهوم ئې لاسونه اوچت کړي وي، په ژبه او په خپل هر حرکت سره ئې د ده په عظمت او لویي اعتراف کړی وي، هغه ته لاس په نامه درېدلی وي او له الله جل شأنه سره ئې پدې خبري مسلسل او مکرر تعهد کړی وي چې له تا نه پرته د بل چا عبادت نه کوم، له تا نه پرته بل چا ته د احتیاج لاس نه اوږدوم. او له زړه نه ئې په شعوري توګه خدای جل جلاله ته انحنا کړې وي او د هغه په وړاندې ئې د انقیاد تندی پر ځمکه ایښی وي، څنګه ممکن ده

چي داسي انسان به له خدايه پرته بل ته سر ټيټ کړی، څنګه به د بل بندګي وکړي او څنګه به د شيطان په پله پل کېږدي او په ناروا لارو به د تلو اراده وکړي؟!

د لمانځه په معنا، تاثير او د انسان او د ده د ټولني په جوړولو کي د هغه په اغېز د ښه پوهېدو لپاره دا رساله ليکل شوې. هيله مي دا ده چي هرڅوك د دې رسالې له لوستلو نه وروسته لمونځ کوي ما له خپلو دعاګانو هېر نکړي.

اللهم لاتجعلنا من اَلْمُصلّينَاَلّذِينَ هُمْ عَن صلاتهِمْ ساهُونَ

الهي! له هغو لمونځ کوونکو څخه مو ومه ګرځوې چي له خپل لمانځه نه غافل وي.

لمونځ

د الصلوة ښه او دقيقه لغوي معنى لمونځ ده چي له لمانځني او تجليل نه اخيستل شوی، يعنی لمونځ په حقيقت کي د خدای جل شأنه په جلال او عظمت اعتراف کول دي. د لمانځه په الفاظو او حرکاتو سره د لوی خدای لمانځنه او تعظيم ترسره کېږي.

ځيني د الصلوة ريښه صلة ګڼي چي پدې توګه لمونځ د الله او بنده ترمنځ د پيوستون او د اړيکو ټينګولو معنا ورکوي. په حقيقت کي لمونځ هم د انسان رابطه له الله جل شأنه سره په مکرر او پرله پسې ډول ټينګوي او هم انسانان په خپلو منځونو کي يو بل ته نږدې کوي او د دوی ښېلي ښېلي قبلې يو کوي.

ستاسو لمونځ، يو مقدس روحاني ملکوتي سفر او د الله په لوري د روح الوتنه ده. ته غواړې له الله تعالی سره خپلي اړيکي تجديد کړې، د هغه په وړاندي ودرېږې او له هغه سره مخامخ

تکلم وکړې، د همدې لپاره باید ستا هرڅه پاك او ستره وي، دا مقدس سفر له تا نه د عقیدې پاکوالی، د وجود پاکې، د ودرېدو د ځای پاکوالی او د جامو پاکې غواړي.

باید دې ته متوجه وې چې که الله جل شأنه ستا لمونځ، له معمولي ظاهري نجاست او ناپاکۍ سره نه قبلوي، نو په هغه صورت کې به څنګه ستا لمونځ قبول کړي چې:

ستا عقیده د شرك په رجس او پلیدي ناپاکه او ستا افکار او عزایم د شیطان له ناولو وسوسو ډك وي.

ستا د وجود سلول سلول له حرامو جوړ شوی وي، ستا مطعم حرام، ستا ملبس حرام، ستا د معیشت د تامین لاري چاري حرامي، ستا کار کسب، راکړه ورکړه بیع او شراء حرامه. د تن جامې دي حرامي او له حرامو لارو ترلاسه شوې، د خیانت، رشوت، غلا، د بل په حق د تېري له لاري.

ستا مصلی او هغه ځمکه چې ته وربانديې ودرېږې او الله جل جلاله ته وربانديې سجده کوې، په ظاهر کې پاکه، خو په باطن کې له حرامو لارو ترلاسه شوې.

ما ته ووایه! له دې ناپاکۍ او نجاست سره سره به، پاك رب چې یوازې د پاك بنده پاك عبادت قبلوي، ستا داسې لمونځ څنګه قبول کړي؟

پیغمبر علیه السلام فرمایي: د هغه چا دعا به الله جل شأنه

څنگه قبوله کړي چي که څه هم له لېري ځایه، له اوږده مزل نه وروسته کعبې ته رسېدلی، د اوږده سفر آثار ئې په خیرنو جامو او په دوړو لړلو ویښتانو کي څرگند دي، د حجرالاسود مخي ته ولاړ دی، د دعا لاسونه ئې اوچت کړي، خو مطعم (خواړه) ئې حرام دي او ملبس (جامې) ئې حرامي دي!!

عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال في الرجل يطيل السفر اشعث اغبريمد يديه الى السماء يارب يارب، ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فانى يستجابُ لَهُ.
زما لمونځ کوونکیه وروره!

ته د لمانځه لپاره اودس کوې، ستا اودس یوه ظاهري بڼه لري چي د مخ، لاس، پښو پرېمنځل او د سر مسح کول دي خو د دې ظاهري حرکت ترشا ژور معنوي مفاهیم مضمر دي. د دې حرکت معنا او تقاضا دا ده چي له هر هغه ناولي او حرام کار نه چي په لاس تر سره کېږي، لاسونه پرېمنځم، خپل لاس تل پاك ساتم، له داسي عمل نه چي الله ته مي مختورن کړي ډډه کوم، غواړم مخ مي تل سپین وي، په طمعي او سوال سره خپل وقار او عزت نه ختموم.

خو له مي پاکه ساتم، نه حرام خوراك پرې کوم او نه حرامه وینا، له هري ناپاکي خبري، دروغ، دوکې، غیبت، نمامت او شیطانت نه ئې خوندي ساتم.

له سرنه مي ټول غلط افکار، ناجايز عزايم، ناروا شيطاني منصوبې، د مسلمان لپاره دسيسې، له باطل سره علاقه او له مفسدينو سره تعلق، لېري غورځوم، په خپل سر پاك لاس راکاږم او هر راز پليدي ترې پاکوم.

پښې مي مينځم، په پښو مي د حرام کار په لوري له تګ نه ډډه کوم، دا پښې به ما فقط د الله په لوري او د حق په پاکيزه لار بيايي او هيڅکله به د پليد شيطان په ناولي پل، پل کښېښږدم.

ستا د لاس، مخ او پښو پرېمنځلو او د سر مسح کولو به څه اهميت وي که همدا جوارح دي ټول په حرامو کړو وړو کي مصروف او سلول سلول دي له حرامو ډك او شپه ورځ د پليد شيطان په خدمت کي وي.

هغه ژبه چي له اودس او لمانځه نه مخکي او وروسته په حرامه وينا خوځېږي، هغه لاسونه چي په ناولو کارونو اخته وي، هغه گوتي چي ناروا ليکني کوي، د باطل په خدمت کي او د ظالم ظلم توجيه کوي او د مفسد تکريم او ستاينه کوي، څنګه ومنم چي دا خو له، دا گوتي او دا لاسونه پرېمنځل شوي؟! پداسي پرېمنځلو سره خو انسان کولی شي له اسرارو نه بې خبره انسان دوکه کړي خو عليم، خبير او په اسرارو پوه خدای به څنګه دوکه کړي؟!

***

لمونئ ــــــــــــــــــــــــــــــــــــ لمونئ

نیت او هدف

ته به گمان کوې چې ښايي د لمانځه نیت یوازې همدا څو الفاظ دي چې په ژبه ئې تکراروې: د دې وخت دومره رکعته لمونځ کوم... پدې امام پسې مې اقتدا وکړه، مخ مې د قبلې په لوري کړ...)

خو کېدی شي په خولې د همدې الفاظو له تکرار سره سره، تا اصلاً د لمانځه نیت نه وي کړی، دا ځکه چې نیت د زړه کار دی نه د ژبې.

ستا نیت په هغه صورت کې صحیح دی چې د زړه له کومې دي ویلي وي چې: د الله **جل جلاله** په وړاندې ودرېږم، د ده د رضا د حصول لپاره، له ده سره د راز او نیاز په خاطر، د ده د لمانځنې او له ده سره د **خپل** پیوستون ټینګولو لپاره د ده له امر سره سم

لمونځ كوم. هغه زما رب دى، زما د هرڅه واكمن دى، د هستي هرڅه د ده په اختيار كي دي، د مرگ، ژوند فيصله هغه كوي، همدى دى چي رزق او روزي راكوي، زما د عزت او ذلت پرېكړه هغه كوي، زه په هرڅه كي هغه ته اړيم، زما سترگي د ده په اراده لار راته ښيي، زما زړه، دماغ، اعصاب او حواس د ده په امر كار كوي. زما خوب وينښه د ده په امر ده، زما مشكلات هغه راته آسانوي، له كړاوونو د وتلو لاري هغه راته پرانيزي، پدې عالم كي يوازي هغه څه كېدى شي چي دى ئې وغواړي او څه چي دى ئې كېدل وغواړي كه څه هم ټول عالم د هغه د مخنيوي لپاره ملاوتړي هرومرو به ترسره كېږي، او څه چي دى ئې ونه غواړي نشي كېدى، كه څه هم د كائناتو ټول ځواكونه د هغه د تحقق هڅه وكړي.

چي كله ته په همدې نيت او له همدې شعور سره په لمانځه ودرېدلى يې، نو تا واقعاً د لمانځه نيت كړى.

ستا لمونځ، په همدې نيت او د هغه ترشا له همدې ايماني شعور سره، د الله اكبر په ستر شعار پيل كېږي، ستا د نيت خلاصه او ستا د هغه خاص شعور او انگېرني حاصل په همدې شعار كي راڅرگند شوى:

الله جل جلاله تر ټولو ستر دى.

تر هغه هم چي زه ئې فكر كوم.

او زه چې همدا اوس اوس په خپل لمانځه سره څه کوم د الله د عظمت او لويي په وړاندي ډېر ډېر وړوکی حرکت دی، هغه تردې ډېر ډېر ستر دی.

که تا په رښتيا او د زړه له کومي او په شعوري توګه دا شعار ورکړی وي، نو په خدای قسم چې له الله نه پرته به هيڅکله د هيچا لويي په تا کي وېره او حيرانتيا راو لاړه نکړي، د دنيا هر ستر ځواك به د الله جل جلاله د لويي په مقابل کي تا ته وړوکی او ضعيف مخلوق بريښي.

قبله

ته د دنیا د ټولو مسلمانانو سره یوځای هره ورځ څو څو ځله، د یوه خاص ځای په لوري مخ کوې او لمونځ ترسره کوې چي هغه ستا او د دوی ګډه یوازنۍ قبله (مخ لوری) دی.

هغه د خدای کور (بیت الله) دی، یعني ته له خپلو نورو مسلمانو ورونړو سره یوځای په وار وار د خدای جل جلاله د کور په لوري مخه کوې او پدې سره عملاً دا عزم اعلانوې چي له الله جل جلاله نه پرته د بل چا کورته نه مخه کوم، نه پناه وړم او نه ئې دره ټکوم.

ته د بر خلك دا سي ګورې چي قبله ئې د الله جل جلاله کور نه، بلکي د دنیا د واکمنانو قصرونه وي، مخه ئې همدې قصرونو ته، طمع ئې له همدې قصرونو نه، ویره ئې له همدې قصرونو نه،

طواف ئې د همدې قصرونو، د دې قصرونو د خاوندانو احترام ئې په زړه کې او د دوی لويي او عظمت ئې په دماغ مسلط.

آه، څومره ډېر خلك داسي ګورم چي په ظاهرکي ئې مخه د خدای د کور په لوري وي خو په حقيقت کي د دوی د زړونو قبلې نوري وي، په هماغه وخت کي چي د بيت الله په لوري ئې مخه وي، زړه ئې نورو قبلو ته متوجه وي.

هغه څوك چي په شپه ورځ کي پنځه ځله په واقعي معنی او له دې شعور سره قبلې ته مخه کوي چي زه د ځمکي او آسمانونو او ټول عالم د رب د کور لوري ته مخه کوم او د هغه دروازه ټکوم، آيا ممکنه ده بلې درې ته ودرېږي او د بل کور طواف وکړي؟

د کور يووالی د هغه کور اوسېدونکي سره متحد کوي او په دوی کي د يووالي احساس راولاړوي، د يوې کورنۍ غړي پدې خاطر يوه کورنۍ او يو موټی وي چي کور ئې ګډ دی، د يوه ټبر خلك د کور د بېلوالي په وجه ورو ورو هومره سره لېري شي لکه پردي.

له نورو سره يوځای د الله د کور په لوري مخه کول او د يوه معبود درې ته د ودرېدو معنی دا ده چي ستا د قبلې ورور، ستا ورور او ستا د لويي ديني کورنۍ غړی دی.

ډېر خلك داسي دي چي د قبلې د سم او دقيق استقامت معلومولو لپاره ښه غور او احتياط کوي، حتی قطب نما په جيب

کي ګرځوي، خو که د دوی د زړه کيفيت معلوم کړې پوه به شې چي د دوی د زړونو قبلې ځومره کږې دي او څومره له اصلي قبلې په معنوي لحاظ کاږه ودرېږي.

ډېر د تقوی مدعيان بيا داسي دي چي بل کس په څو سانتي متره، د ده له تخميني قبلې نه يوې بلې خوا ته په ودرېدو تکفيروي، پداسي حال کي چي د قبلې مالك خدای، هغه چاته چي نيت ئې سم وي او د قبلې په لوري د خپل استقامت سمولو لازم دقت او احتياط ئې کړی وي وايي:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّه   البقرة: ۱۱۵

نو هري خواته چي مخ کړئ، الله په هماغه لوري کي دی.

پدې حالت کي چي هري خواته لمونځ وکړې ستا لمونځ قبلېږي که څه هم اشتباهاً له قبلې نه بل لوري ته ودرېدلی وې. ډېر جنابان بيا داسي دي چي له بل سره په يوې فرعي او جزئي مسئلې کي د اختلاف په وجه، د خپلي قبلې ورور تکفيروي او د هغه په خلاف هرڅه ويل او هر څه کول جائز ګڼي. حال دا چي د قبلې په مقصد پوه، زمونږ د مذهب امام ابوحنيفه (رح) وايي:

لانُکفرُ اهل قبلتنا

مونږ د خپلي قبلې اهل نه تکفيروو.

په داسي حال کي چي د قبلې د يووالي يو ستر مقصد او هدف دا دی چي د دنيا ټول مسلمانان متحد کړي، خو متأسفانه

ناپوهان او جاهلان له هماغه څه نه چي علیم او حکیم خدای جل جلاله د مؤمنانو د یووالي لپاره ټاکلي، د اختلاف او افتراق وسیله جوړوي.

د لمانځه حرکات

ستا لمونځ له ګڼ شمېر ډېرو مهمو او با مقصده حرکاتو نه جوړ شوی چې هر یو ئې ځانګړی محرك، علت او حکمت لري.

لومړی حرکت، له لومړي تکبير سره د دواړو لاسونو پورته کول دي.

ته پوهېږې چې د دنيا په ګوټ ګوټ کې د ټولو انساني ټولنو ترمنځ دا عادت او دود دی چې کله يو بل ته تسلمېږي او د هغه په خلاف له جګړې لاس اخلي نو لاسونه پورته کړي. د لاسونو دا راز پورته کول له جګړې د لاس اخستلو او د تسليمۍ نښه ده. ته د لمانځه په پيل کې، د الله جل شأنه په وړاندې، پدې حرکت سره له بغاوت نه لاس اخلې او له الله جل جلاله او د ده له سننو سره له جګړې نه خپل برائت او بيزاري او د الله جل جلاله په مقابل کې خپله کامله تسليمي او انقياد اعلانوې. ښايي تا به په کومې

جګړي کي، کوم کس داسي ليدلی وي چي د بل په وړاندي ئې لاسونه اوچت کړي وي او د ده له دې حرکت نه ته ښه پوهېدلی يې چي پدې سره هغه مقابل طرف ته څه پيغام لېږل غوښتل او د ځان له خوا ئې هغه ته د کومي خبري اطمينان ورکولو. خو ما ته ووايه:

آيا کله د لمانځه په ابتدا کي، د تکبير تحريمه او الله اکبر په ويلو او د لاسونو د پورته کولو په دوران کي، ستا په زړه کي دا خبره راګرځېدلې چي زه د الله په وړاندي له هر راز بغاوت نه لاس اخلم او خدای ته خپله کامله تسليمي اعلانوم؟ که له دې شعور او احساس سره تا خپل لاسونه نه وي پورته کړي نو ماته ووايه چي لدې حرکت نه ستا مقصد څه وو؟ هسي يو تقليدي، بې روحه او بې مقصده حرکت؟

عجيبه ده چي ځيني پدې خبره خپلو منځونو کي په شديد اختلاف کي لوېږي چي له تکبير تحريمه سره بايد لاسونه ترغوږونو پوري اوچت شي او که د غوږونو او اوږو ترمنځ او که تر اوږو پوري؟ حال دا چي د هر يوه لپاره د پيغمبر عليه السلام په عمل استناد شوی. خو پدې خبري نه فکر کوي او نه بحث چي د دې حرکت اصلي مقصد څه دی؟ محرك ئې څه او بايد د کوم احساس او شعور مظهر وي؟

قيام

آيا ستا په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي د کوم ستر واکمن دربار ته حاضر شوی وې؟ داسي واکمن چي گمان دي کولو ، ته ده ته اړ يې او هغه ستا د احتياجاتو په رفع کولو او ستا د غوښتنو په ترسره کولو قادر وو او تا غوښتل چي د هغه په وړاندي د خپل اخلاص، منني او اطاعت مراتب څرگند کړې؟ ما ته رښتيا ووايه چي پدې وخت کي ستا د ودرېدو کيفيت، د وينا څرنگوالی، د احساساتو مظاهره، څنگه او له کوم احساس او شعور سره توأم او يوځای وو؟

د الله په وړاندي، په لمانځه کي ستا د قيام حالت، ستا د وينا، مشاعرو او احساساتو کيفيت، بايد تر هغه نه ډېر ډېر تفاوت ولري.

لاس په نامه ودرېدل، په حقيقت کي د کامل اطاعت او منني او د خپل آقا اوامرو ته د انقياد نښه ده. ته پدې حرکت سره شيې

چي د الله جل جلاله مطيع بنده او د هغه د هر امر ترسره کولو ته چمتو يې.

آيا ستا په ژوند کي کله داسي هم واقع شوي چي تا په لمانځه کي د قيام په وخت کي داسي انګېرلې وي چي ته اوس اوس د ځمکي او آسمانونو د ستر مالك الملك رب په وړاندي ولاړ يې؟ داسي چي ته يې په خپلو سترګو ګورې، او که داسي نه وي او ته لاتر اوسه په روحي او معنوي لحاظ دومره لوړ او اوچت نه يې تللی نو کم له کمه دا احساس کوې چي الله جل شأنه، همدا اوس اوس تا ته ګوري او ستا هر حرکتويني او هره خبره دي اوري. که کومه ورځ، په کوم لمانځه کي، تا ته په خپل قيام کي همدا حالت راپيدا شوی وي همدا او فقط همدا ستا واقعي لمونځ وو. خو که تر اوسه هيڅکله داسي نه وي شوي، نو زه تا ته وايم چي تا لاتراوسه لمونځ ندی کړی، له دې نه وروسته تصميم ونيسه چي واقعي لمونځ وکړې.

آيا په کوم لمانځه کي، پدې خاطر ستا زړه لړزېدلی او له وېري او هيبت نه ستا وېښتان زيږه شوي چي فکر دي کړی وي د رب العالمين، قهار او جبار خدای جل شأنه په وړاندي ولاړ يې؟ که داسي نه وي شوي نو تا تر اوسه واقعي لمونځ ندی کړی، ځکه الله جل شأنه فرمايي:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَت قُلُوبهُمْ وَ إِذَا تُلِيَت عَلَيهِمْ ءَايَتُهُ زَادَتهُمْ إِيمَناً وَ عَلى رَبِّهِمْ يَتَوكلُونَ*

الانفال: ۲

مؤمنان فقط هغه دي چي کله د الله يادونه وشي زړونه ئې رپېږي
او چي کله د ده آيتونه ورباندي تلاوت شي ايمان ئې زياتېږي او
په خپل رب توکل کوي.

آيا کله دي د خپلو گناهونو او قصور او يا د بخښونکي رحمان خدای جل شأنه د وسيع پيرزوينو او رحمت په رايادولو سره له سترگو نه اوښکي بهېدلي؟ او آيا کله داسي شوي چي د سخت اضطراب او پرېشانۍ په حالت کي، ته لمانځه ته پورته شوی يې او په همدې لمانځه سره ستا ټوله پرېشاني رفع شوې او شديد اضطراب دي په سخت ډاډمن سکون او اطمينان بدل شوی وي؟

که داسي نه وي شوي نو ښايي ستا لمونځ، لمونځ نه بلکي يو عادت وو، دا ځکه چي الله جل شأنه فرمايي:

اَلا بِذِکرِالله تَطمَئِن القُلُوب

پام چي د الله په يادولو سره زړونه ډاډه کېږي.

تسبيح

د قيام په پيل كي، له الله جل شأنه سره ستا خبري، پدغو الفاظو شروع كېږي:

سُبْحَانَكَ اللّهُمّ وَبِحَمْدِكَ وتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ*

رواه مسلم و الترمذى

پاكي ده تالره اې باري خدايه او ستايني دي تا لره، او بابركته دى نوم ستا او اوچت دى شأن ستا، له تا نه پرته بل معبود نشته.

پدغو مختصرو كلمو كي هومره عظمت او دومره وسيع مطالب پراته دي چي په نورو الفاظو د هغې بيانول ډېر گران دى، يعني:

اى زما ربه! ته په خپل ذات، صفاتو او افعالو كي له هر عيب او نقص نه منزه او پاك يې. تا چي څه پيدا كړي، ته چي څنگه د

دې عالم پالنه، ساتنه او روزنه کوې، ستا په اراده او ستا د سننو مطابق چې پدې هستي کي څه کېږي، څه له نیست نه هست کېږي، څه د کمال په لوري درومي او څه په زوال محکومېږي...؟ پدې ټولو کي نه یوازې دا چې د عیب او نقص هېڅ نښه نه ګورو، بلکي په هرڅه کي خاص حکمت او مصلحت ګورو، پدې ټولو کي ته د هغو ستاینو ور یې چې ستاله شان سره ښایي، برکتونه ټول ستا له مبارك نامه سره تړلي او د خیر او برکت هره دړه یوازې ستا په نامه خلاصېږي. ستا لویي او شان ډېر ډېر اوچت دی. له تا نه پرته بل داسي څوك په ټوله هستي کي نه ګورو چې د عبادت وړ وي.

تعوذ

له تسبیح نه وروسته ستا بعدي وینا دا ده:

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّیطٰنِ الرَّجِیم

له رټل شوي شیطان نه الله ته پناه وړم.

له شیطان نه الله ته د پناه وړلو معنی یوازي دا نده چي ته غواړې د شیطان له وسوسو او لدې نه چي ستا په زړه او دماغ مسلط شي، په تا کي غلط عزایم راولاړ کړي، د ګناه په لوري دي وهڅوي او احساسات او مشاعر دي ناولي کړي، الله جل شأنه تا په خپله پناه کي وساتي او د هغه له شر نه دي وژغوري، بلکي د دې معنی دا هم ده چي ته د دغو الفاظو په ویلو سره، له ټولو هغو صفاتو نه الله ته پناه وړې د کوم په وجه چي شیطان د الله له رحمت نه ورټل شو او په لعنت اخته شو، چي ستر ستر ئې دا دي:

شیطان کبر وکړ، ځان ئې تر بل اوچت وګڼلو، وئې ویل: زه

په اصل کي تر هغه بل نه غوره يم، زه له اور نه پيدا شوی يم او هغه له خاوري. پرنورو د لويي غوښتنه ئې وکړه، کله چي د ځمکي د خلافت مقام لده نه پرته بل ته ورکړی شو، لوړه ئې وکړه چي هرو مرو به د ده د بې لاري کولو او په خپلي ورکړی شوې وظيفې کي د ناکامولو لپاره، په هر قدم کي هغه ته کمين نيسم او له هري خوا به پرې حملې کوم، د دې لپاره چي ثابته کړي دی د نوموړي مقام لپاره تر آدم عليه السلام نه وړ او شايسته وو.

له جنت نه ئې د آدم عليه السلام د ايستلو هڅه پيل کړه، د دې لپاره ئې د دوکې اوغولولو او په دروغو د لوړي او قسم کولو لار اختيار کړه، د دوستۍ په جامه کي ئې له آدم سره دشمني وکړه، د آدم عليه السلام او د ده د اولادې د بربنډولو او د عريانۍ طرف ته د بېولو سعی ئې وکړه او هغه هم په دوی د حرامي مېوې او د حرام رزق د خوړلو له لاري، ځکه هغه پوهېدو چي د انسان د بربنډېدو، سپکېدو او لوڅېدو، لويه وجه په حلال او جايز رزق عدم اکتفا او حرام رزق ته لاس اچول دي.

خو که ته د همدې جملې په ويلو سره، هره ورځ په وار وار له رټل شوي شيطان نه الله ته پناه وړې، خو عملاً گام په گام د شيطان په پله پل ږدې او ټول هغه کارونه کوې چي د هغه په وجه شيطان، د الله جل شأنه له رحمت نه رټل شوی، پدې صورت کي ته يا دروغ وايې او يا پدې نه پوهېږې چي ستا د دغو الفاظو معنی څه ده؟

فاتحه

بيا ته "بِسمِ اللّهِ الرّحْمَنِ الرّحِيمِ" وايې، يعنی:

د هغه الله په نامه پيل کوم چي ډېر رحم کوونکی او د ډېري پيرزويني خاوند دی.

او ورپسې، د فاتحې سوره چي د ټول عظيم الشان قرآن خلاصه ده او د قرآن ټول مطالب په موجزه توگه په همدې مختصري سورې کي راغلي، لولې:

الْحَمْدُ للّه رَب الْعَلَمينَ * الرّحْمَنِ الرّحيمِ * مَلك يَوْمِ الدّين * إِيّاك نَعْبُدُ وَ إِيّاك نَستَعينُ * اهْدنَا الصرَطَ الْمُستَقِيمَ * صرَط الّذينَ أَنْعَمْت عَلَيْهِمْ * غَيرِ الْمَغْضوبِ

عَلَیْهِمْ وَ لا الضالّینَ" آمین
ټولې ستاينې د عالمونو رب "الله" لره دي. هغه ډېر رحم کوونکی، د ډېرې پېرزوينې خاوند، د بدلې د ورځې ټولواک، خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو، په سمې لار مو هدايت کړې، د هغو کسانو لار چې تا ورباندې پېرزوينه کړې، نه غضب کړی شوي او نه بې لارې. بارې خدايه دعا مو قبوله کړې.

د فاتحې د سورې په دغو مختصرو اوو آيتونو سره تا په لاندنيو مهمو مطالبو اعتراف کړی:

ټولې ستاينې هغه الله لره دي چې د عالمونو پالونکی او ساتونکی دی، چې پدې خور عالم کې هرې خوا ته، زه د هغه د ربوبيت، پالنې او روزنې ځرګند مظاهر او نښې ګورم، زه چې د دې هستۍ هرې خوا ته مخ واړوم، ګورم چې هر څه له هېڅ نه پيل شي، ورو ورو ستر شي، د کمال په لورې وده ورکړی شي، د خپلې ارتقاء او کمال آخرې پوړې ته ورسولی شي، يو ضرورې او لازم کار ورباندې ترسره شي، يو ضرورت ورباندې رفع کړی شي، يوه خلا ورباندې ډکه کړی شي، بيا ئې زوال پيل شي، په زړښت او مرګ محکوم شي او ځای ئې بل ته خالي کړی شي. دا کار هره شېبه، هرې خوا ته تکرارېږي، د دې مظاهرو تر شا، ما ته د ربوبيت او پالنې يو نامرئي (ناځرګند) لاس په نظر راځي، هماغه زما الله دی او د دې هستۍ الله دی، زه نه يوازې پدې عالم کې د روزنې او پالنې يو نامرئي لاس احساسوم، بلکې ګورم چې د

هرڅه پیدا ښت، پالنه، روزنه او ساتنه په ډېر دقت سره ترسره کېږي. د دې عالم په هر جزء او د هرجزء په حرکت او خوځښت کي زه ښایست، ښکلا، کمال، او هدفمندي ګورم. خوشي، بې مقصده، اضافي او غیرضروري شی مي په نظر نه راځي. زما هري خوا ته خواره شیان، هر یو بېل بېل او ټول په ګډه، د خاص مقصد لپاره په کار لګیا دي، د ټولو ترمنځ د نظم، یووالي او ژور تنسیق شاهد یم. د دې عالم همدا ملموس او مشهود کیفیت، زما په ژبه د دې الفاظو د جاري کېدو لامل دی چي:

ټولي ستاینې د عالمونو رب الله لره دي.

همدا راز، زه پدې هستۍ کي د رحمت او پیرزوینې څرګندي نښې او واضح مظاهرګورم: ماشوم لا دنیا ته نه وي راغلی او د خپلي مور په ګېډې کي وي خو د ده ټول حیاتي ضروریات، د خوندورو شیدو په شکل کي د مور په تي کي، مخکي له مخکي ورته تیاري کړی شوې وي. او د مور پلار په زړه کي ئې هومره مینه ورته ځای په ځای شوې وي چي د ده لپاره هر کړاو زغمي، دغه ماشوم ته د ده له احتیاج نه د مخه، څوک روزي برابروي؟ د ده د مور، پلار په زړه کي دا مینه چا اچولې؟ دا څوک دی چي د انسان، حیوان او نبات هر ضرورت ته ځواب وایي؟ د رڼا، تودوخي، اوبو او هوا انتظام ورته کوي؟ د څښاك اوبه ئې له استعمال نه وروسته، یا د نهرونو له لاري د لویو لویو بحرونو په لور وخوځېږي، تروې او تیزابي شي او یا په ځمکه کي ننوځي او

انسان ته ئې هم له ځمکي راایستل گران شي او هم ئې له بحرونو بېرته راوړل محال شي، خو گورو چي د لمر د وړانگو په ذریعه د بحرونو همدا تروې او تیزابي اوبه تبخیر او تصفیه شي، دا بخارات د بادونو په ذریعه د آسمان په لوري اوچت کړی شي، هلته د سړې هوا په وجه په وربځو بدل شي، مؤظف بادونه دا وربځي په سر واخلي، ناڅاپي وویشل شي، هر یو، خپله برخه، په خپل خاص سمت، خاصي منطقې ته د رسولو لپاره وخوځوي، په ښدیا او د آواري په محتاجو او باران ته سترگي په لاره خلکو باندي باران واوروي او په غرونو باندي واوري. ترڅو د دنگو دنگو غرونو په ژورو او پراخو لمنو کي، د واوري کافي ذخیره، د دوبي لپاره خوندي وساتي او بیا د دوبي په سختي گرمۍ کي چي انسان، حیوان او نبات اوبو ته سخت اړ وي، همدا ذخیره شوې واوره ورو ورو ویلي شي او په نهرونو، کاریزونو او چینو کي د دوی د خړوبولو لپاره راوخوځېږي او د هر یوه ضرورت رفع کړي.

ټولي ستاینې هغه رب لره دي چي پدې عالم کي د ده د بې انتهاء رحمت او پیرزوینې وسیع آثار او نښې هري خوا ته خورې گورم.

همدا راز زه پدې عالم کي د یوه داسې ټولواك ذات د واکمنۍ آثار په څرگنده توگه گورم چي د هر څه ساتنه کوي، هرڅه د ده په وړاندي منقاد دي. ده چي د هرڅه د پیدا ښت، خوځښت،

کمال او زوال لپاره کوم مسیر او حد ټاکلی، له یوې ذرې انحراف او تغییر نه پرته په هماغه مسیر کي درومي.

لمر په خپل وخت، هره ورځ، له خاص ځایه راپورته کېږي، ځمکي ته رڼا او تودوخه ورکوي او بیا په ثابت وخت کي په ثابت ځای کي پرېوځي.

د آسمان پدې پراخي او بې انتهاء غېږې کي په ملیونو ملیونو ستوري، هریو په خپل مدار کي خوځېږي، د دوی ترمنځ د ټکر او تصادم مخنیوی کېږي، نه یو د بل په مدار کي داخلېږي او نه یو بل جذبوي.

د دې هستي هرڅه د هستي د ساتونکي (مالك) خدای هغو سننو ته غاړه ایښې ده چي ده وضع کړي.

أ فَغَيرَ دينِ اللّه يَبْغُونَ وَ لَهُ أسلَمَ مَن فى السمَوَتِ وَ الأرْضِ طَوْعاً وَ كَرْهاً وَ إلَيْهِ يُرْجَعُونَ*

آل عمران: ۸۳

د آسمانونو او ځمکي هرڅه، طوعا اوکرها، (په خوښه او ناخوښه) ده ته غاړه ایښې او د ده لوري ته ګرځول کېږي.

هره ستاینه همغه الله لره ده چي پدې عالم کي د مالك الملك په توګه تصرف کوي او هرڅه د ده واکمني ته منقاد دی. په همدې حالت کي او له مخکنیو آیتونو نه د راولاړ شوي احساس او

شعور په وجه ته له خپل رب سره په یوې ډېرې ستري خبري تعهد کوې او وایې:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
یوازي ستا عبادت کوو او یوازي له تا نه مرسته غواړو.

د عبادت معنی مریيتوب دی، او ته پوهېږې چي مریی هغه چاته ویل کېږي چي:

- په بل خرڅ شوی وي او خپل واك ئې په کامله توګه هغه ته سپارلی وي.
- د ده په واك کي چي څه وي هغه د ده نه بلکي د ده د آقا او مالك وي.
- هېڅ کار په خپله خوښه او د خپلي مرضي مطابق نشي کولی، یوازي هماغه څه کوي چي خپل آقا ورته امر کړی وي.
- په خپلو ټولو کړو وړو کي د خپل مالك او بادار رضا لټوي، د خپلي رضا لپاره هیڅ نه شي کولی.
- مریي نه شخصي دوست لري او نه دښمن، د آقا دوست ئې دوست او دښمن ئې دښمن وي.

اوس ما ته ووایه: په رښتیا ته چي په لمانځه کي د الله په وړاندي، لاس تړلی ودرېږې او همدغه کلمات تکراروې، آیا کله دي د دې تعهد او ژمني، معنا او مقتضی ته توجه کړې؟ او دې ته

دي پام شوی چي پدې سره تا د خپل رب په وړاندي د کومو کومو سترو سترو خبرو تعهدکړی؟ او آیا پدې تعهداتو دي وفا هم کړې؟

که تا د الله په لار کي خپل ځان، وقت او مال سپمولی وي، خپل مال، نفس او اولاد دي د الله امانت نه وي ګڼلی او د الله په لار کي د هغوی له قربانۍ نه دي ډډه کړې وي،. هر کار دي د خپلي هوی او هوس په حکم ترسره کړی وي، د هېڅ کار په پیل کي دي دې ته نه وي کتلي چي ستا رب تا ته پدې هکله څه حکم کړی، که تا د الله د سخط او غضب په بیه په وار وار د خپل نفس رضا لټولې وي، که تا د خدای له دوستانو سره دښمني او له دښمنانو سره دوستي کړې وي، نو ستا دغه تعهد یو دروغجن تعهد وو، ګواکي په وار وار دي له الله سره دروغجنه ژمنه کړې او هرځل دي خپله ژمنه ماته کړې، ته چي وايي:

إِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ
معنا ئې دا ده:

خدایه! یوازي او یوازي تا ته د احتیاج لاس اوږدوم، له تا نه پرته د بل چالمن نه نیسم، بل ته طمع نه کوم، تا ځانته کافي ګڼم، عقیده مي دا ده چي هرڅه ستا په واك کي دي، ته د خپلو بندګانو پالنه او روزنه کوې او په هغوی بې انتهاء مهربانه یې، نو ځکه هرڅه فقط له تا نه غواړو.

پدې ترتیب ته په خپل لمانځه کي، له خپل رب سره مکرر

تعهد کوې چې: له تا نه پرته بل ته د عبادت او مربيتوب سر نه کوزوم او بل ته د سوال او غوښتني لاسونه نه اوږدوم.

خوکه د دې مکرر تعهد سره سره، ستا طمع له خدای نه پرته، بل چا او بل څه ته وه، مستعان خدای دې ځانته کافي نه ګڼلو او د خپلو حاجتونو ترسره کېدو لپاره دې د بل لمنه نيوله او ګمان دې کولو چې په ربوبيت او د هستي په پالني، روزني، ساتني او د مخلوقاتو د حوايجو او اړتياوو په پوره کولو کي خدای ځانته شريکان لري او دا شريکان يا په خپله ستا دعا ته ځواب وايي او يا ئې په خدای هرو مرو مني، نو ته ما ته ووايه چې ستا د إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ د ويلو معنا څه شوه؟

ښايي پدې پوهېږې چې د فاتحې سوره د ټول قرآن عظيم الشان خلاصه ده، يا په بل عبارت، ټول قرآن د همدې مبارکي سورې شرح او تفصيل دی او د فاتحې سورې محوري او مرکزي مطلب همدا څلورم آيت، "إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" دی، لدې نه معلومېږي چې د قرآن محوري او اساسي مدعا دا ده چې د انسان او د ده د رب ترمنځ همدا رابطه ټينګه کړی شي چې عبادت ئې يوازي د ده لپاره وي او استعانت ئې يوازي له ده نه وي.

پدې ستري خبري له تعهد او ژمني نه وروسته ته خپله لومړنۍ غوښتنه او لومړی سوال خپل مولا ته وړاندي کوي او وايي:

اهْدِنَا الصِرَطَ الْمُستَقِيمَ

په سمي لار مو هدايت کړه.

ستا د دغې دعا معنا دا ده چې:

ته په سمي لار د تلو تلوسه لرې او د همدې لپاره ستا لومړنۍ تمنا او دعا همدا ده.

ته يوازې د ځان لپاره نه بلکې د نورو لپاره هم په سمي لار د تلو توفيق غواړې، ته پوهېږې چې يوازې ستا سموالى کفايت نه کوي، ته دې ته اړ يې چې په سمي لار د تلو لپاره د يوه صالح ټولگې په خوا کې حرکت وکړې. همدا راز له نورو انسانانو سره ستا مينه او پيرزوينه تا هڅوي چې د ځان په څنگ کې، هغوى هم په خپلو دعاگانو کې راياد کړې.

له سمي لار څخه ستا مراد هماغه په څلورم آيت کې ذکر شوى مطلب دى، يعنى يوازې د الله عبادت او يوازې له هغه نه استعانت.

تا په يوې داسي مستقيمي لارې د تلو توفيق غوښتى چې مخامخ دې خداى ته رسوي، يوې خوا بلې خوا ته کږېدل په کې نشته. که تا يوازې دومره ويلي وى چې مونږ هدايت کړه، معنا به ئې دا وه چې تا ته د سم فکر، صحيح نظريې او علمي رايې ښوونه وشي. خو تا ويلي دي چې مونږ په مستقيمي لارې هدايت کړه! په يوې لارې تگ د نظر او رايې ترڅنگ، عزم، عمل او حرکت او د سرمنزل او هدف ټاکل غواړي، حال دا چې رايه او نظريه يوازې د

ذهني اقناع غوښتنه کوي، ستا پدې دعا کې د رايي سموالی، د هدف پاکوالی، د عزم درستوالی او د حرکت د جهت او سمت استقامت او سموالی شامل دي.

له ځان سره لږ فکر وکړه او قضاوت وکړه چې ته هره ورځ په وار وار د هدايت او لارښووني تمنا کوې او له الله جل شأنه نه په خپل لمانځه کې په سمې لارې د تلو توفيق غواړې، خو له لمانځه نه وروسته او مخکې، نه تا د سمې لارې د پېژندلو هڅه کړې او نه پدې لار دتلو تکل!! نو لدې دعا څخه ستا مقصد څه دی؟

ته چې د سهار له لمانځه نه فارغ شې او د ورځنې کار لپاره منصوبې جوړوې، نو نيت دې کوږ وي، عزايم دې ناولې، د مال، عزت او اقتدار ترلاسه کولو لپاره کږې وږې لارې لټوې. سمه مستقيمه الهي لار پرېږدې او د شيطان په کږو وږو لارو روان شې. پدې صورت کې به څوک له تا نه دا دروغجنه ادعا ومني چې تا په خپل لمانځه کې له خدای نه په مستقيمې لارې د تلو تمنا او دعا کړې وه؟

ستا د دغې دعا ترڅنگ او ورپسې، الله جل شأنه هغه غوښتلې مستقيمه لار داسې توضيح کړې:

د هغو کسانو لار چې تا ورباندې پيروينې کړې او په هغې لارې د تلو په نتيجه کې ئې ستا نعمتونه په برخه شوي.

يعني دا لار يوازې يو فکري خط، يا يو مجرد ذهني او

اعتقادي بهیر او سلسله نه ده چي فقط د اعتقاد او بارو غوښتنه کوي او بس، بلکي دا د عمل لپاره ترسیم شوی مستقیم خط دی، دا پلي شوې لار ده، د تاریخ په اوږدو کي په وار وار د الله صالح بندګان پدې لار تللي او د مستعان لارښوونکي رب نعمتونه ئې په برخه شوي، عزت او سرلوړي ته رسېدلي، د ځمکي خلافت، د ولسونو فکري، اخلاقي، سیاسی او اجتماعي قیادت او مشري او د ځمکي د ټولو شتمنیو وراثت ورته سپارل شوي.

قرآن مونږ ته پدې لار تلونکي او د الله د پیرزوینو او انعاماتو لاس ته راوړونکي داسي معرفي کوي.

وَ مَن يُطِعِ اللّهَ وَ الرّسولَ فَأُولَئك مَعَ الّذينَ أنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِم مّنَ النّبِيّينَ وَ الصدّيقِينَ وَ الشهَدَاءِ وَ الصلِحِينَ وَ حَسنَ أُولَئك رَفِيقاً * النساء: ۶۹

او څوك چي د خدای او پیغمبر اطاعت وکړي نو دوی به له هغو کسانو سره وي چي الله ورباندي پیرزوینه کړې، د پیغمبرانو، ربښتونو، شهیدانو او صالحانو سره، او دا خلك څومره غوره ملګري دي.

ته په دغي تمنا سره غواړې چي د پیغمبرانو ملګرتیا دي په برخه شي، په خپل ایمان او له الله جل شأنه سره په خپلو کړو ژمنو او وعدو کي صادق او ربښتونی شې او د الله په لار کي هره شېبه شهادت ته چمتو وی او تل د ځان او ټولني د اصالح او رغونې په چارو کي بوخت وې. خو ما ته ووایه:

آیا کله دي د دې دعا معنا او ابعادو ته توجه کړې؟ د پیغمبرانو، صادقانو، شهداوو او صالحینو د ملګرتیا او د دوی په لار د تلو عزم او اراده دي کړې؟

آیا د الله **جل جلاله** په لار کې د شهادت جذبه او ولوله دي په زړه کې راولاړه شوې؟ ستا د دغې دعا معنا خو همدا ده چې ته د الله په لار کې د شهادت تلوسه لرې او له الله نه د شهداوو په لار د تلو توفیق غواړې!؟

ته ښایي پدې هم پوهېږې چې د شهادت جذبه د هغه چا په زړه کې مري او له مرګ نه وېره او خوف ئې په زړه کې راپیدا کېږي چې:

- یا ئې په خدای ایمان نه وي او یا د الله **جل** شأنه په ربوبیت باور نه لري.
- په اجل او د مرګ په معیني له مخکي نه ټاکل شوې نېټې عقیده نه لري.
- پدې خبري ایمان نه لري چې مرګ په خپل ثابت لیکل شوي وخت، د الله **جل جلاله** په اذن او حکم سره راځي او د انسان روح یوازي د مؤظف او موکل فرشتې په ذریعه قبضېږي.
- او پدې نه پوهېږي چې مرګ د نوي ژوندون پیل دی.

ته د فاتحې په آخري برخي کې، له هغه کسانو څخه د محسوب کېدو نه امان غواړې چې د الله **جل جلاله** غضب

وربانديي نازل شوی او ګمراهان دي. دا غضب کړی شوي کسان يا هغه دي چې د ايمان راوړو نه وروسته ئې داسې څه کړي چې د الله جل جلاله په غضب اخته شوي او اصلي لاره ئې ورکه کړې او يا هغه دي چې منعم خدای جل شأنه په ظاهر کې دوی ته ښه ډېر انعامات ورکړي او يا د دوی ظاهري وضعيت يا ادعا داسې ده چې ګواکې په سمه لاره روان دي، خو په حقيقت کې د الله جل جلاله په غضب اخته او سخت بې لارې دي.

د الله جل جلاله د اسماوو لنډه پېژندنه

په یوه روایت کې د الله تعالی ۹۹ نومونه په ګوته شوي، چې هر یو ئې د الله یو صفت معرفي کوي. د الله تعالی ټول نومونه د فاتحې د سورې په دریو صفاتو (رب، رحمن او مالك) کې راخلاصه شوي، پدې شرح:

- د رب نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو شامل دی چې د پیدا ایښت له صفت سره تعلق لري، لکه خالق، بارئ، مصور.
- د رحمن نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو احتواء کړې چې د پیرزوینې او رحمت د صفاتو سره اړخ لګوي، لکه غفور، کریم، عفو، حلیم.
- او د مالك نوم ټول هغه صفات او نومونه احتواء کوي چې پاچایي، ټولواکي او اقتدار سره تعلق لري لکه قهار، جبار،

عزيز، قدير، غالب، مؤمن، مهيمن..."

يعنی لکه څنګه چي د فاتحې سوره د ټول قرآن خلاصه ده، د الله دغه درې نومونه چي د فاتحې د سورې په لومړنيو دريو آيتونو کي راغلي د الله د ټولو نومونو خلاصه ده.

که تا د فاتحې د سورې آيتونو ته په دقت سره پام کړی وي نو حتماً به دې ته متوجه شوی وې چي:

د هغو صفاتو په مقابل کی چي په لومړنيو آيتونو کی راغلی:

١. اَلحَمدُ لِلّهِ رَبِّ العَالَمِين •

٢. اَلرَّحمنِ •

٣. الرَّحيم •

۴. مَالِكِ يَومِ الدِّين •

د وروستيو آيتونو مطالب په دې شکل راغلي:

۵. اِيّاكَ نَعبُدُ وَ اِيّاكَ نَستَعِين •

۶. اِهدِنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيم •

٧. صِرَاطَ الَّذِينَ اَنعَمتَ عَلَيهِم •

٨. غَيرِالمَغضُوبِ عَلَيهِم وَلاَالضَّالِين •

نوموړی ترتیب دا مطالب په ګوته کوي:

- یوازي هغه الله د عبارت وړ دی چي ستایني ټولي هغه لره دي.
- یوازي له هغه څخه باید مرسته وغوښتلی شي چي د عالمونو پالونکی او روزونکی رب دی.
- باید له رحمان خدای جل شأنه نه د هدایت او لارښووني تمنا وشي نه له بل څخه نه.
- باید الرحیم رب ته دانعاماتو او پیرزوینو دعا وشي نه بلي مرجع ته.
- باید د مالك الملك رب له غضب نه ووېرېږو چي د دنیا او عقبا مالك دی، نه د بل څخه له قهر او غصې نه.
- او بایدیوازي لدې نه په اندېښنه کي وو چي د قیامت په ورځ د همدې مالك الملك الله جل شأنه په وړاندي د ګمراهانو په ډله کي ونه درېږو.

قرائت

د فاتحې د سورې له لوستلو نه وروسته ته باید د قرآن یوه برخه تلاوت کړې، اندازه ئې ستا په همت او ستا په حالت پورې مربوط ده، د مضمون انتخاب ستا فهم، ستا روحي کیفیت او ستا اجتماعي خاص وضعیت ته پرېښودلی شوی، ته د ځان او د خپلې ټولنې د هر خاص حالت لپاره په قرآن کې داسې ځانګړې او خاصه برخه او مضمون موندلی شې چې پدې حالت کی ستا او ستا د رب ترمنځ په همدغو الفاظو راز او نیاز تر هر راز نورو کلماتو موزون او مناسب وي او ستا لپاره ترټولو غوره لاربښوونه وي، باید پدې پوه وې چې ستا د لمانځه یوه ډېره مهمه برخه همدا د قرآن تلاوت دی، هرڅومره چې د قرآن تلاوت زیات کړې ثواب به دې زیات وي.

د قرآن له تلاوت نه د زیات خوند اخستو او د قرآن په

مفاهیمو او اسرارو د ښه پوهېدو ډېر ښه حالت او وقت همدا په لمانځه کي د قیام حالت دی.

رکوع

يو له هغو مهمو حرکاتو څخه چي په لمانځه کي ئې ترسره کول فرض دي او له هغه نه پرته لمونځ نه صحيح کېږي، رکوع ده.

رکوع په اصل کي د چا په عظمت او لويي د اعتراف لپاره د هغه په وړاندي سرټيټول دي. تاسو د انساني ټولني په اکثرو پرګنو کي ګورئ چي د خپلو لويانو، واکمنانو، مشرانو او مذهبي پيشوايانو احترام او تعظيم يا د سر په ټيټولو يا انحناء او رکوع سره پرځای کوي.

خو ستا لمونځ تا ته ښيي چي دا حرکت به يوازي الله ته کوې، له الله نه پرته بل هيچا ته سرټيټول جايز نه دي. هېڅ انسان حق نلري چي بل ترځانه ټيټ وګڼي او له هغه نه په خپل عظمت او لويي د اعتراف لپاره د انحناء او سرټيټولو توقع وکړي. هېڅ انسان ته نه ښايي چي له بل نه ځان حقير او سپك وګڼي او د هغه په وړاندي د خپل حقارت او ذلت د څرګندوني لپاره هغه ته انحناء

وکړي، دا حرکت د الله د لمانځني او عبادت د شعایرو څخه دی بل ته ئې په ځای کول جواز نه لري.

اسلام انسانانو ته د برابرۍ درس ورکوي او هغوی ته وايي چي ټول به يوځای فقط خپل رب ته رکوع کوئ.

ته د الله اکبر په ويلو سره له قيام نه رکوع ته درومې او په رکوع کي خپل رب ته ستا وينا دا ده:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ. رواه مسلم
پاکي ده زما ستر رب لره.

له پيغمبر عليه السلام څخه د فرض يا نفل د لمونځونو په رکوع کي رانقل شوي ځيني تسبيحات دا دي:

سُبْحَانَ ذی المُلك و الملكُوت
پاکي ده د ملك او واکمنۍ خاوند لره

سُبْحَانَ ذِی العِزةِ و العَظَمَةِ وَ القُدرَةِ وَ الكِبرياءِ وَ الجبروت.
پاکي ده د عزت، لويي، قدرت، ستروالي او جبروت خاوند لره.

سُبْحَانَ المَلكِ الحَی الذی لاينام و لايموت.
پاکی ده هغه تل پاته ټولواك لره چي نه خوب کوي او نه مري.

سُبُوحٌ قُدُوسٌ ربنا و رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُوحِ

ډېر پاك، ډېر مقدس، زمونږ او ملائكو او د جبرئيل رب.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ

له ستر او حليم الله نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

د ستر عرش له پالونكي رب نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

نشته بل الله مگر د آسمانونو رب، د ځمكي رب او د عزتمند عرش رب.

اللّٰهُمَّ لَكَ رَكَعْت

اې باري خدايه! تا ته مي ركوع وكړه.

وَبِكَ آمَنْتُ

او په تا مي ايمان راووړ.

وَلَكَ أَسْلَمْتُ

او تا ته تسليم شوم.

خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِيى:

رواه مسلم

تا ته مې غوږونه، سترګې، ما غزه، هډوکي او اعصاب، ټول خاشع او منقاد شول.

پدې ټولو تسبیحاتو کې ګورئ چې د رکوع د عملي حرکت په شان د الله په عظمت، لويی او ټولواکي باندې د اعتراف کلمات راغلي.

د دې لپاره چې پوره ډاډه شې چې په رکوع کې ستا ټول هغه کلمات چې د زړه له کومې دي راولاړ شوي او په ژبه دې جاري شوي، سمیع خدای جل شأنه اورېدلي او دا تشویش دې رفع وي چې ستا په شان د یوه وړوکي مخلوق خفي او ټیټ غږ به څنګه د ځمکې له سر نه د عرش په لوري اوچت درومي او الله به ئې اوري! د همدې لپاره تا ته ویل شوي چې له رکوع نه د قومې په طرف د پورته کېدو په وخت کې به وایې:

سَمِعَ اللّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ *

الله له هغه چانه اورېدنه وکړه چې د ده ستاینه ئې وکړه، اې زمونږ ربه! ستاینه خو تا لره ده، ډېره پاکه ستاینه چې مبارکوالی پکې دي.

په قومه کې د پیغمبر علیه السلام نه ډېر نور تسبیحات هم روایت شوي چې ځیني ئې دا دي:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلاَلِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ

سُلْطَانِكَ. روواه احمد و ابن ماجه

اې زما ربه! تالره هماغسي ستاينه ده چې ستا د ذات له جلال سره او ستا د ټولواکۍ له ستروالي سره وړ وي.

او په وار وار به ئې ويل چې:

لِرَبِّيَ الْحَمْدُ لِرَبِّيَ الْحَمْدُ لِرَبِّيَ الْحَمْدُ

ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره ده.

اللّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ * متفق عليه

اى باري خدايه! ته چې څه ورکړې هيڅوك ئې مخنيوى نشي كولى او ته چې څه وسپموې هيڅوك ئې وركولى نشي، له تا نه د لويي يا هاند خاوند ته، د ده لويي او هڅه هيڅ گټه نشي رسولى.

سجده

بل حرکت چې په لمانځه کې فرض دی سجده یعنی تندی په ځمکه اېښودل دي.

آیا تا په خپل ژوند کې داسې کوم مضطر، مجبور او سخت محتاج کس لیدلی چې د ډېرې پرېشانۍ او بیچارګۍ په وجه د بل پښوته لوېدلی وي او هغه ته استغاثه کوي او په الحاح سره له هغه نه مرسته غواړي؟

آیا تا کله داسې کوم کس لیدلی چې لوی جرم ئې کړی وي او د داسې چا په وړاندې لاس تړلی ولاړ وي چې هم ئې عفو کولی شي او هم مجازات او د هٔ د ترحم ترلاسه کولو نه پرته بله هېڅ چاره نلري، نو پښو ته ئې په وار وار لوېږي، عذر او زارۍ کوي، هرځل پدې امید سر راپورته کوي چې وګوري د ده عذر منل شوی که نه؟ او سوال ئې قبول شوی که نه؟ سجده همداسې یو حرکت دی. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

سجده د الله ښښو ته لوېدل دي.

انسان د سجدې په حالت کی الله جل شأنه ته ډېر نږدې وي، نو دعاګاني مو په کي زياتي کړئ.

لکه چي فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ قَالَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ
رواه مسلم

بنده د سجدې په حال کی تر بل هر وخت نه خپل رب ته زيات نږدې وي، نو په سجدې کي خپلي دعاګاني زياتي کړئ.

د فرض او نوافلو لمونځو په سجدو کي چي له پيغمبر عليه السلام نه کوم تسبيحات او دعاګاني روايت شوې، ځيني ئې دا دي:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَىٰ رواه مسلم
پاکي ده زما عالي شأنه رب لره.

اللّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ * رواه مسلم
اې باري خدايه! ستا له غضبه ستا رضا ته پناه وړم، او له عذابه

دي عافيت ته، او له تا نه تا ته پناه دروړم، په تا د ثنا ويلو له احاطې نه عاجز يم، ته هماغسي يې چي ځان دي ستايلی.

سُبْحَانَكَ اللّهُمّ وَبِحَمْدِك لا اله الا انت. رواه مسلم

پاکي او ستاينه ده تا لره، له تا نه پرته بل معبود نشته

سُبْحَانَكَ اللّهُمّ رَبّنَا وَبِحَمْدِكَ اللّهُمّ اغْفِرْ* متفق عليه

پاکي ده تا لره باري خدايه او ستايني دي، مولا خدايه! ما ته بخښنه وکړه.

اللّهُمّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلّهُ دِقّهُ وَجِلّهُ وَأَوّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرّهُ* رواه مسلم

اې باري خدايه! ټول ګناهونه مي راته وبخښې، واړه او ستر ئې، پيل او پای ئې، پټ اوڅرګند ئې.

اللّهُمّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلّذِي خَلَقَهُ وَصَوّرَهُ وَشَقّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ* رواه مسلم

اې باري خدايه! تا ته مي سجده وکړه، په تا مي ايمان راووړ، تا ته تسليم شوم، مخ مي هغه چا ته سجده وکړه چي پيدا کړی ئې دی او صورت او شکل ئې ورکړی او غوږ او سترګي ئې ورپرانستلي، مبارک دی الله تر ټولو غوره پيداکوونکی.

د احنافو او نورو مذاهبو تر منځ د سجدې د دعاګانو په

هکله يوازي دومره اختلاف شته چي احناف په فرايضو کي يوازي له پيغمبرعليه السلام نه روايت شوې دعاگاني غوره گڼي او په نوافلوکي د قرآن له آيتونو نه پرته هره دعا، خو نور مذاهب په فرايضو کي هم د مأثوره دعاگانو شرط ضروري نه گڼي.

د دوو سجدو ترمنځ‌دا دعا گاني له پيغمبرعليه السلام نه روايت شوې:

اللّٰهُمَّ اغْفِرْلِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي
رواه ابوداؤد

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې، په مارحم وکړې، ماهدايت کړې، عافيت مي په برخه کړې او ما ته رزق راکړې.

او په وار وار به ئې دا دعا کوله:

رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي ...
رواه الترمذی

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې.

پيغمبرعليه السلام به کله کله په جلسې کي هومره ځنډ وکړ چي خلکو به گمان وکړ چي ښايي دوهمه سجده ئې هېره کړې وي.

قعـده

د لمانځه په آخري برخې کي تـه د يـوه ډير مضطر او محتـاج بنـده پـه څېـر کښـيني، داسـي چي زنگنونـه پـه ځمکـه، لاس پـه زنگنو، سر په گرېوان او په ډېر عجز اونيـاز، خپـل رب تـه د خپلو عرائضو وړاندي کول داسي پيل کوي:

التّحيّاتُ للّه وَالصّلَوَاتُ وَالطّيّبَاتُ السّلَامُ عَلَيْكَ أيُّهَا النّبيُّ وَرَحْمَةُ اللّه وَبَرَكَاتُهُ السّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عبَاد اللّه الصّالحينَ أشْهَدُ أنْ لَا إلَهَ إلّا اللّهُ وَأشْهَدُ أنّ مُحَمّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ* متفق عليه

ستايني، لمانځني او پاکوني ټولي الله لره دي. په تا دي اې پيغمبره سلامونه وي او د الله رحمت او برکتونه، په مونږ او د الله په ټولو صالح بندگانو دي سلام وي، شهادت ورکوم چي له الله نه پرته بل اله نشته او شهادت ورکوم چي محمد عليه السلام د ده

بنده او استاځی دی.

ورپسې وایې:

اللّهُم صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * اللّهُم بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * رواه البخاری

اې باري خدایه! زمونږ په پیشوا محمدعلیه السلام او د ده په آل "نسبي او دیني ټبر" داسي درود ولېږې لکه چي په ابرهیم علیه السلام او د ده په ټبر دي لېږلی وو، بیشکه چي ته ستایل شوی د لويي خاوند يې. اې باري خدایه! زمونږ پیشوا محمد علیه السلام او د ده آل "نسبي او دیني ټبر" ته داسي برکتونه په برخه کړې لکه چي ابراهیم علیه السلام او د ده ټبر ته دي په برخه کړي وو، بیشکه چي ته ستایل شوی د لويي څښتن يې.

له دېنه وروسته، د لمانځه ترپایه، ستا د راز راز دعاګانو او د دعاګانو منونکي مولا ته د خپلو غوښتنو د وړاندي کولو ډېر غوره وخت او حالت دی. ځانته، مور پلار ته، اولاد او خپلوانو ته، دسنګر او ایمان ملګرو ته او ټول اسلامي امت ته دعا وکړه، د اسلام د غلبې، د شر او فساد د ځواکونو د نابودی، د مظلومو مسلمانانو د ژغورني، د اسلامي خلافت د قائمېدو او د اسلامي امت د تېر برم او عزت د بېرته اعادې لپاره اوږدې اوږدې دعاګاني وکړه.

متأسفانه ځیني لمونځ کوونکي نه پوهېږي چي د دعا د قبلېدو ښه وخت او ښه حالت کوم د ی؟ په قعده کي‌په پوره بې غوری او بې اعتنائي، څو لنډالفاظ تکرار ک ړي، او گمان کوي چي د دعا اصلي‌وخت له لمان ځه نه د سلام گرځولو نه وروسته دی، د همدې لپاره په لمانځه کي ډېر بې اعتناء وي او اذکار، تسبیحات، دعاگاني او د لمانځه ټول الفاظ ئې، د عادت په څېر، مفهوم ته له توجه نه پرته، په ژبه را ځي، خو له توجه او اعتناء سره توأم دعا ئې له لمانځه نه وروسته وي!!

پدي حالت کي ځیني ماثوره دعاگاني دا دي:

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰه عَنْه أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللّٰه صَلَّى اللّٰه عَلَيْه وَسَلَّمَ عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِه فِي صَلَاتِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّك أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * متفق علیه

له ابوبکر رضي الله عنه نه روایت دی چي لرسول اللّه صلی اللّه علیه وسلم ته ئې وویل: ما ته داسي دعا راوښیه چي په لمانځه کي ئې وایم، وئې فرمایل: ووایه: اې زما مولا! بیشکه چي ما په ځان ډېر ظلمونه کړي، او له تا نه پرته بل هیڅوك گناهونه نشي بخښلی، زما مولا! ما ته په خپلي ستري بخښني سره بخښنه وکړه او په ما رحم وکړه، یقیناً چه ته بخښونکی مهربان یې.

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ

وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ* رواه ابوداود

اې زما مولا! له غم او اندېښنې نه تا ته پناه دروړم او له ناتوانۍ او کسالت نه پناه دروړم، او له بې زړه توب او بخل نه پناه دروړم، او د پور له غلبې او د خلکو له سلطې نه پناه دروړم.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ*

ابراهیم:۴۱

باري خدایه! ما ته بخښنه وکړې، او زما مور پلار ته او مؤمنانو ته د حساب قایمېدو په ورځ.

اللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ أَسْأَلُكَ أَلَّا تَدَعَ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا لِي ثُمَّ يَسْأَلُ اللّهَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَا شَاءَ فَإِنَّهُ يُقَدَّرُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ*

اې زما مولا! ستا د رحمت د موجباتو غوښتنه درنه کوم او ستا د بخښنې د عزایمو او له هرې ګناه نه د سلامتیا او د هرې ښېګڼې لاس ته راوړنه. اې باري خدایه! هیڅ ګناه مې د بخښنې نه پرته مه پرېږده او هېڅ اندېښنه مې د پای ته رسولو نه پرته او د دنیا او آخرت هېڅ حاجت مې له پوره کېدو نه پرته پرې نږدې، اې تر هرمهربان نه زیات مهربانه!

اللهم رَبّنَا ءَاتِنَا فی الدُنْيَا حَسنَةً وَ فی الاَخِرَةِ حَسنَةً وَ قِنَا عَذَابِ النّار*

اې باري خدايه! په دنيا کې مو ښېګڼه په برخه کړې او په آخرت کې مو ښېګڼه په برخه کړې او د اور له عذابه مو وژغورې.

زه د پيغمبر عليه السلام د دوو خاصو دعاګانو وړانديز کوم چې يوه ئې د طائف په هغه سخت سفر او غمجن حالت کې او بله ئې په عرفات کې کړې.

دعرفات دعا

اللّهُمّ إنّكَ تَسْمَعُ كَلاَمِي، وتَرَى مَكَانِي، وتَعْلَمُ سرّي وَعَلاَنيَتِي، لاَ يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ منْ أمْرِي، وأَنَا الْبَائسُ الْفَقيرُ، الْمُسْتَغيثُ الْمُسْتَجيرُ، الْوَجلُ الْمُشْفقُ، الْمُقرُّ الْمُعْتَرفُ بذَنْبِه، أسْأَلُكَ مسأَلَةَ الْمسْكين، وأَبْتَهلُ إلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنب الذّليل، أدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائف الْمُضْطَرّ، مَنْ خَضعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ، وَفَاضَتْ لَكَ عَبْرَتُهُ، وَذَلّ لَكَ جسْمُهُ، ورَغمَ لَكَ أنْفُهُ. اللّهُمّ لاَ تَجْعَلْني بدُعَائكَ شَقيّاً، وكُنْ بِي رَؤُوفاً رَحيماً، يا خَيْرَ الْمَسْؤُولينَ ويا خَيْرَ الْمُعْطينَ*

اې زما مولا! ته زما خبره اورې، دریځ مي ګورې، په پټ او ښکاره مي پوهېږې، زما هیڅ کار درنه پټ ندی. زه غم

ځپلی، فقیر، فریادي او د پناه په لټه کي یم. او پرېدونکی، وېرېدونکی، په خپلي ګناه مقر او معترف یم، د مسکین د سوال په شان درته سوال کوم او د ذلیل ګنهکار د زاری په څېر درته زاري کوم او د وېري اخستي ړانده د دعا په شان درته دعا کوم، هغه چي غاړه ئې درته کږه شوې او له سترګو نه ئې تا ته اوښکي بهېږي او ټول بدن ئې تسلیم او پزه ئې درته په خاورو شوې، خدایه! له تا نه د غوښتني په اړه مي زما ربه! بدبخته او محروم مه کړې او په ما زړه سواند او مهربانه شې. اې د سوالونو ترټولو غوره مقامه! او اې ترټولو غوره ورکوونکیه!

د طايف دعا

اللهم اليك اشكو ضعف قوتی وقلة حيلتی و هوانی على الناس يا ارحم الراحمين، انت رب المستضعفين و انت ربی، إِلى من تَكِلُني إِلى عَدُوَ بعيد يَتَجَهَّمُني؟ ام الى صديق قريب ملكته امری؟ ان لم يكن بك على غضب فلا ابالی، غير ان عافيتك اوسع لی، اعوذ بنور وجهك الذی اضاءت له السموات و اشرقت له الظلمات و صلح عليه امر الدينا و الاخرة، ان ينزل بی غضبك او يحل بی سخطك، لك العتبى حتى ترضى، و لا حول و لا قوة الا بك.

اې الله! تا ته د خپل قوت له ضعف او کمزورۍ نه او د خپل توان له کموالي او د خلکو په نظر کې له خپل سپکوالي نه شکايت کوم، اې تر هر مهربان نه زيات مهربانه! ته د مستضعفينو رب يې او ته زما رب يې، چا ته مي سپارې؟ لېرې دشمن ته چې تندی

راته ترېو کوي؟ او که نږدې دوست ته چې تا زما د کار واکمن کړی. که ته راباندې غصه نه وې، نو هيڅ پروا نلرم، خو ستا عافيت راته ډېر خور برېښي، ستا د مخ په هغه نور سره پناه غواړم چې آسمانونه او ځمکې ورباندې روښانه شوي او تيارې ورباندې رڼې شوې او د دنيا او آخرت چارې ورباندې اصلاح شوې، له دينه چې ستا غضب راباندې نازل شي او يا ستا غصه مې احاطه کړي، تا لره رضامندي ده، څومره چې ستا خوښه وي، نه (له کوم کار نه د راګرځېدو) توان او نه (د کوم کار د تر سره کولو) قوت تر لاسه کېدی شي مګر ستا په توفيق سره.

سلام

ستا لمونځ، ښي او کيڼ طرف ته په سلام اچولو سره پای ته رسيږي، ته ټولو هغو ته چي ستا مخي يا ښی لاس او يا کيڼ لاس ته دي، که امام دی، که نور لمونځ کوونکی او که ملائکی، وايي:

السلام عليکم ورحمة الله
په تاسو دي سلامتيا وي او د الله رحمت.

پدي الفاظو سره ته له يوې خوا دوی ته له الله نه د سلامتيا او پيرزويني غوښتنه کوې، له بلي خوا هغوی ته ډاډ او اطمينان ورکوې چي دوی ستا له هر راز ضرر نه خوندي دي او ستا په زړه کي هغوی ته دروغتيا او سلامتيا قوي تمنا او تلوسه شته.

لمونځ د ښېگڼو سرچينه

لمونځ د انسان په اخلاقي روزنه کي ژور او عميق اثرات لري، د ده فردي او اجتماعي سلوك اصلاح کوي او د ده له اخلاقي شخصيت نه د رذايلو د رژولو مؤثره وسيله ده. قرآن فرمايي:

اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَبِ وَ أَقِمِ الصلَوةَ إِنّ الصلَوةَ تَنهَى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنكَرِ وَ لَذِكْرُ اللّهِ أكبرُ وَ اللّهُ يَعْلَمُ مَا تَصنَعُونَ* العنکبوت: ۴۵

له کتاب نه چي څه په تا نازل شوي ولوله او لمونځ قايم کړه، يقيناً چي لمونځ له فحشاء او منکر نه مخنيوی کوي او د الله يادونه ډېره ستره ده، او الله په هغه څه پوهېږي چي تاسو ئې کوئ.

پدې مبارك آيت كې د لمانځه په اړه لاندې ستر ستر مطالب مضمر دي:

۱. لمونځ هر هغه كركجن عمل نه انسان منع كوي چې د سالم فطرت خاوند ترېكركه لري او بل ئې له ده نه نه خو ښوي. د دې وجه كاملاً څرگنده ده، د هر انسان اخلاق او سلوك د ده له قبلې او هدف نه رنگ اخلي، دا ستا د ژوند جهت او ستا د هلو ځلو مقصد او هدف دی چې ستا د كړو وړو څرنگوالی ټاكي.

ته په خپل لمانځه سره له شيطان نه چې د شر په لوري هڅوونكی دی مقاطعه كوې، د ده له وسوسو نه الله ته پناه وړې، مخ خدای ته اړوې او شا شيطان ته، خود به له ټولو هغو بدو كارونو نه ډډه كوې چې شيطان ئې خوشوي او الله وربانديې ناراضه كېږي.

۲. كوم لمونځ چې د فحشاء او منكر مخنيوی ونكړي هغه لمونځ لمونځ ندی.

۳. د لمانځه يوازي سلبي نتائج ندي چې فقط له كركجن فكر، قول او عمل نه مانع شي، بلكې بې شمېره ايجابي اثرات او نتايج لري. دې مطلب ته د نوموړي آيت پدې برخې كې اشاره شوې:

وَ لَذِكْرُ اللّهِ أكبرُ

مفسرينو د دې برخې لاندې وضاحتونه كړي.

- له ذکر نه دلته مراد لمونځ دی، یعنی لمونځ تر دې هم ستر دی چي یوازي له فحشاء او منکر نه مخنیوی وکړي، بلکي په انسان کي د لوړو لوړو اخلاقي ښېګڼو د پیدا کېدو لامل دی.

- ته په لمانځه کي د الله یادونه کوې او الله جل شأنه ستا یادونه کوي، خو د الله یادونه ډېره ستره او غوره ده، که ته ئې د ځمکي په کوم ګوټ کي له ځان سره یاد کړې نو لوی الله جل شأنه دي پورته په آسمانونو کي یادوي، که ته ئې د انسانانو په کومي ټولني کي یاد کړې نو الله جلت عظمته دي په ملاء اعلی کي، ستا تر ټولني نه په غوره ټولني کي یادوي، الله جل شأنه وایي:

فَاذْكُرُونِی أَذْكُرْكُمْ

ما یاد کړئ چي یاد مو کړم.

- د لمانځه او د بل هر عبادت، اساسي او تر ټولو مهم جزء د الله ذکر او یادونه ده، د عباداتو ظاهري حرکات د جسد د غړو په شان او د الله یادونه د هغه د روح په څېر ده، که کوم څه یو واقعي عبادت، له یوه بې مقصده حرکت او یوه انساني عادت، تقلید یا شکلي مراسمو نه بېلوي نو هغه د الله ذکر دی، الله ته مقبول عبادت یوازي هغه دی چي محرك او هڅوونکی ئې د خدای ذکر وي.

یوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه وو ته وویل: آیا تاسو ته داسي عمل وښیم چي د سرو سپینو زرو تر انفاق نه غوره وي، او تردې نه هم چي له دښمن سره په جګړي کي مخامخ شئ،

هغه ستاسو غاړي او تاسو د دوی غاړي ووهئ؟ صحابه وو وویل: هو یا رسول الله! هغه وفرمایل: د الله جل شأنه ذکر.

أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ قَالُوا بَلَى قَالَ ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى * رواه الترمذی

- د الله ذکر یوازي په پنځه وخته لمانځه کي مه محدودوئ، د الله جل شأنه د ذکر لمن خوره او ستره ونیسئ، هر وخت په هر مناسب حالت کي هغه یاد کړئ، ستاسو ژبه باید تل د الله په ذکر لمده وي.

د انسان د ټولو ښېګڼو اصلي محرك فقط په الله ایمان دی او د ټولو بدیو، فساد او ظلم اصلي عامل ېې په خدای ایمان نه درلودل دي، څوك چي په خدای او آخرت ایمان ونلري، ولې باید خپل شهوات او د نفس غوښتني مهارکړي، ولې باید د ځان په ګټه د بل حق غصب نکړي، ولې باید له هغي ګناه او خیانت نه چي کولی ئې شي ډډه وکړي؟!!

د همدې لپاره ته د ورځي په پنځه وخته لمانځه مکلف شوی یې چي تل دي خدای په یاد وي او له هغه سره ستا دوامداره تړاو او ربط، تاله هري ګناه نه منع او هري ښېګڼې ته وهڅوي.

هغه به څوك وي چي دا خبره ونه مني چي په انسان كي د بدي او ګناه په لوري يو داسي هڅوونكى ځواك شته چي هغه ته وايي: په خپل حق قناعت پرېږده، په خپل حلال رزق اكتفاء ناپوهي ده، د خپلو غرايزو د اشباع يوازي جايز او مشروع لاري ترك كړه، نفس دي چاغ او سورب كړه، ټولو غوښتنو ته ئې ځواب ووايه، په بل خپله لوېي ومنه، نور دي ستا د خوښى لپاره قربان شي، ټول غوره، خوندور، نفيس، ښكلي، ښايسته، ګران او ګټور شيان بايد ستا وي، كه خوراك دى، كه څښاك دى، كه كور، جامه، ښځه، موټر، منصب، او مقام دي، له هري لاري چي ممكن وي، بايد دې ته ځان ورسوې، دا حريص، ګناه ته هڅوونكى او د بل په حق تېري ته پاروونكى ځواك، په الله او آخرت د ايمان نه پرته په بل هيڅ څه نشي مهاركېدى.

كه ته نه يوازي دا چي په خپل حلال رزق اكتفاء كوې بلكي د خپل لاس په تنها كو ګټلى مال د كوم مظلوم د لاس نيوي او مرستي په لار كي يا د كوم ستر او مقدس هدف د تحقق لپاره قرباني كوې، آيا په الله جل شأنه د ايمان نه پرته د دې لپاره كوم بل لامل موندلى شې. په انسان كي د اخلاقي ښېګڼو، غوره انساني صفاتو، ښه خويونو او په بل د ترحم او عاطفې ونه له هغه زړه نه خړوبه كېږي چي د الله په ياد خوځېږي، د الله له ذكر نه خالي زړه د رجيم شيطان ځاله شي چي له هغه ځايه د انسان ټول احساسات د شر، فساد او ګناه خوا ته هڅول كېږي.

لمونځ د مضطرب زړه درمل

الله جل شأنه فرمايي چې د کړاوونو او ستونزو په وخت کې په لمانځه او صبر سره مرسته وغواړئ.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَوة اِنّ اللّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * البقره: ۱۵۳

اي مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغوارئ، يقيناً چې خدای له صبر کوونکو سره دی.

غم، هم او اضطراب د انسان د پرېشانۍ او اندېښنې درې خاص حالتونه دي:

- "غم"هغه اند ښنه ده چي د يوه څرګند مصيبت په وجه دي څه د لاسه ورکړي وي او له همغه عزيز شي نه د محروميت په خاطر دي په ز ړه او دماغ د غم وربځي خورې وي.
- "اضطراب" هغه حالت دی چي کوم محتمل مصيبت ته سترګيپه لاره يې، د هغه د ناڅاپي راتلو خطر دي تهديدوي او د همدې خطر په وجه ستا په زړه له وېري سره توأم پرېشاني مسلط شوې وي.
- او "هم" هغه اندېښنه او پر ېشاني ده چي وجه ئې واضح او څرګنده نه ده، زړه دي لالهانده او له اطمينان او ډاډ نه محروم او لد ېحالت نه د وتلو چاره درنه ورکه، نه پوه ېږې حواس دي ولې ناقراره او زړه دي ولې بې صبره دی او څنګه خپل زړه او دماغ آرام او ډاډه کړې.

لمونځ تا ته خپل رب درياد وي او په همدې سره ستا غم، هم او اضطراب ختموي : د خپل پيدا کوونکي، پالونکي او ساتونکي رب په رايادولو سره دې ته متوجه کېږې چي ستا هرڅه د الله ورکړه ده. د ده په اراده درکړل شوي او د ده په امر درنه اخستل شوي، د ورک ړي په وخت کي په تا د منعم رب شکر لازم دی او د اخستن ي په وخت کي په تا صبر او رضايت. ستا په ژبه به حتماً دا الفاظ راځي چي:

إِنّا للّه وَ إِنّا إِلَيْه رَجِعُونَ
مونږ د الله يو او د ده په لوري ورتلونکي.

لمونځ په تاکي دا شعور احياء کوي چي پدې عالم کي ټولي فيصلې ستا ټولواك رب کوي، څه چي هغه غوښتي وي فقط همغه به کېږي، د محتمل خطر له وېري نه اضطراب او پرېشاني آخوا ته وغورځوه، په مطمئن او ډاډه زړه د پېښو مقابله وکړه، کوم مصيبت چي الله نه وي درته ليکلى، هيڅوك ئې په تا نشي مسلط کولى او دکوم مصيبت فيصله چي الله جل شأنه کړې وي له ده نه پرته ئې بل څوك نشي درنه رد کولى.

له قرار او ډاډ نه خالي زړونه، مضطرف او پرېشانه حواس او ناآرامه او له سکون نه محروم دماغ چي نامعلومه هم او غم وربانديي وزري خورې کړي، نه ئې وجه معلومه او نه ئې چاره، دا د انسان لپاه ترټولو زيات دردونکى عذاب دى، د انسان نشاط او تحرك ختم کړي، مشاعر او عواطف ئې مړه کړي، د مقصد په لوري د تلو عزم او اراده ترې واخلي، ورو ورو د ده ټول حواس فلج کړي. د دې بيمارۍ اصلي عامل، د خداى هېرول او د انسان او د ده د رب ترمنځ د رابطې شلېدل دي.

حکيم خداى د کافرانو په هکله فرمايي:

لهُمْ عَذَابٌ مّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ * سبا: ۵
دوى لره د درد ناك اضطراب عذاب دى.

وَ مَنْ أعْرَض عَن ذِکرِی فَإنّ لَهُ مَعِیشةً ضنکاً وَ نحْشرُهُ یَوْمَ الْقِیَمَةِ أعْمَی *   طه: ۱۲۴
او چا چي زما له یاده ډډه وکړه نو هغه لره به د تنګسې او پرېشانۍ ژوند وي او د قیامت په ورځ به ئې ړوند حشر کوو.

که تاسو نن د غربي نړۍ په بیماره ټولني کي ګورئ چي په شدید رواني اضطراب اخته او له سختو سختو روحي امراضو سره مخامخ ده او لدې عذاب نه د ځان ژغورني لپاره ترقوي نه قوي مسکنه دواګانو، مخدره او نشه يي موادو ته پناه وړي، ترڅو ناآرامه اعصاب تخدیرکړي او د څو شېبو لپاره ئې روحي پرېشاني او رواني اضطراب تسکین کړي، خو د دې په ځای چي له دې عذابه ئې وژغوري، برعکس له مزید ګڼ شمېر داسي نوو اجتماعي آفتونو سره ئې مخامخ کړي چي له علاج نه ئې عاجز وي، د دې ټولو اصلي وجه، له خدای جل شأنه نه لېري والی او په الله جل جلاله د ایمان نشتوالی دی.

مګر نه ګورئ چي په همدې خاطر په غربي ټولني کي د مخدره موادو د استعمال ګراف پداسي حال کي ورځ په ورځ اوچت درومي چي غرب په ټول توان طاقت او له ټولو هغو پراخه امکاناتو او وسایلو نه په استفادې سره چي په واك کي ئې لري د هغه د مخنیوي کلکه او دوامداره هڅه کوي.

آیا عجیبه نده چي په آسیایي ملکونو کي د دغو موادو اصلي تولیدوونکی، د هغه له استعمال نه کرکه لري، خو غربیان

ئې د لاس ته راوړلو لپاره په زرهاوو میله سفرونه کوي، د سخت پولیسي تعقیب او څارنې لاندې، د ابدي حبس، حتی اعدام د جدي خطر منلو سره سره هغه اروپایي او امریکایي مارکیټونو ته رسوي او هلته ئې د طلا په بیه خرڅوي.

د دې وجه څرګنده ده، په غرب کې په الله جل جلاله د ایمان د جرړو وچېدل او په آسیا کې کم یا زیات له الله جل جلاله سره تعلق .

ترټولو عجیبه خبره دا ده چې غربي نظامونه د دې په ځای چې په واشنګټن، نیویارك، پاریس او لندن کې د دې موادو د عدم استعمال لارې ولټوي برعکس په آسیایي ملکونو کې د هغه د کښت د مخنیوي بې حاصلې هڅې کوي.

دوی په دې نو پوهېږي چې ولې انسان نشه یي او مخدره موادو ته پناه وړي؟ او په غربي ټولنې کې څه پدې منتج شوي چې د هغې اجتماع په غېږ کې ستر شوی انسان په رواني اضطراب اخته وي او له همدې اضطراب نه د ځان ژغورنې لپاره مخدره موادو ته مخه کوي؟ د دې ستر اجتماعي آفت علاج یوازې یو درمل لري: له الله جل جلاله نه د پردې شوي انسان، د الله جل جلاله له یاده خالي مضطرب زړه، د خدای جل شأنه په یاد خړوبه کول او له همدې لارې د ده رواني اضطراب او روحي پرېشاني ختمول. قرآن فرمايي:

أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطمَئِنُّ القُلُوب * الرعد: ۲۸

پام چې د الله په ذکر سره زړونه مطمئن کېږي.

د ژوند په سختو شېبو کې چې له خدای جل شأنه نه غافل انسان خپل حواس بايلي، اعصاب ئې له کنټروله وځي او دماغ ئې کارکول پرېږدي خو د الله په ذکر معمور زړه مطمئن او ډاډه وي.

په جګړوکي د بري عامل

الله جل شأنه فرمايي چي د حق له دښمنانو سره په جګړي کي د مخامخ کېدو په وخت کي بايد ثبات ولرئ او الله جل جلاله زيات ياد کړئ ترڅو برلاسي او بريالي شئ.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَ اذكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * الانفال: ۴۵

اى مؤمنانو! چي کله له کومي ډلي سره (په جګړي کي) مخامخ شئ نو ټينګ شئ او الله ډېر ياد کړئ چي بريالي شئ.

قرآن عظيم الشان په جګړي کي د بري دوه ډوله عوامل بيان کړي:

الف: جنګی قوت او حربي وسايل.

لکه چي فرمايي:

وَ أعِدُّوا لَهُم مَّا استَطعتُم مِّن قُوَّةٍ وَ مِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ
الانفال: ۶۰

او دوی ته څومره چي توانېدی شئ قوت او تړلي آسونه برابر کړئ.

ب: د جګړي په ميدان کي ثبات، له جنګ نه د راولاړو شوو ستونزو په وړاندي صبر، د وحدت او نظم ساتنه، اطاعت، له تحمل نه کارا خستل، تفقه او پوهه، د عقيدې او هدف لوړوالی، له کبر، لويي او ځان ښودني نه ډډه او د الله جل شأنه ډېرډېر يادول.

خو وايي: د جګړي هرطرف چي وتوانېدو له معنوي لحاظه په خپل حريف برلاسی شي، که څه هم د جنګي قوت او حربي وسائلو له خوا د هغه په پرتله، ډېر کمزوری او ناتوانه وي او د دوی ترمنځ تناسب ۱پر۱۰ وي، وروستی بری به د هماغه طرف په برخه وي.

يعنی په جګړي کي د دښمن د شمېر او وسايلو زياتوالی بايد په تاسو کي وېره راولاړه نکړي او د خپل بري په هکله مو شکمن نکړي. که تاسو له معنوي اړخه په دښمن خپل لوړوالی وساتو، که څه هم د هغه شمېر ستاسو په پرتله لس ځله زيات وي، آخري فتحه به ستاسو وي.

د الله جل جلاله ذکر او لمونځ په تا او ستا د سنگر په ملگرو کي د بري معنوي لاملونه برابروي، صبر او ثبات مو په برخه کېږي، د دښمن له قوت نه وېره او د مرگ خوف مو له زړه نه لېري کېږي، د الله جل جلاله غيبي مرستو ته مو اميدواري زياتېږي، او بالآخره هغه ذات چي د عالم د چارو واگي ئې په اختيار کي دي او د ماتې او بري فيصله کوي، هغه به خپل نصرت او تائيد ستا په برخه کوي او پر دښمن به برى درکوي.

د اسلامي حکومت لومړۍ دنده

په اسلامي نظام کي د واکدارانو لومړنۍ او تر ټولو ستره وظیفه د لمونځ قائمول دي.

قرآن پدې هکله فرمایي:

الّذينَ إن مّكّنّهُمْ فى الأرْضِ أقَامُوا الصلَوةَ وَ ءَاتَوُا الزكوةَ وَ أمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنكَرِ وَ للّه عَقبَةُ الأُمُورِ * الحج:۴۱

هغه چي په ځمکي کي تمکين ورکړو، لمونځ قايموي، زکات ورکوي، په معروف ګمارل او له منکر نه مخنیوی کوي او د چارو پای الله لره دی.

لدې آیت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چې د یوې غوره اسلامي ټولنې په جوړولو کې ترټولو زیات اغېزمن کار، د لمانځه قایمول دي. که اسلامي حکومت پدې وتوانېدو چې جوماتونه له معنوي لحاظه آباد کړي، د جومات امامت صالح، متقي او په دین پوه داعي ته وسپاري، خلك له جومات سره عادت کړي او جومات چې د خلکو په فکري، معنوي، اجتماعي او سیاسي روزنې کې کوم اغېزمن کارکولی شي هغه ترسره شي، کولی شی د ټولنې ټولې ناخوالې سمې او ټول مشکلات حل کړي.

چې د یوه محل خلك، هره ورځ پنځه ځله راغونډېږي، په هرې اونۍ کې د یوې منطقې خلك، یو ځل اجتماع کوي، په کال کې دوه ځله د یوې لویې ساحې اوسېدونکي په یوې سترې غونډې کې د اختر په شان دوو خاصو ورځو کې غونډه کوي او پدې اجتماعاتو کې ټول په منظمو لیکو کې د یوه بل څنګ ته، یوې قبلې ته مخه کوي، د واحد رب په وړاندې ودرېږي، په یوه امام پسې اقتدا کوي، د هغه په قومنده، لاسونه الله جل جلاله ته د تسلیمۍ په نامه پورته کوي، لاس تړلي ودرېږي، رکوع او سجده کوي، په خپلو حرکاتو کې له امام نه مخکې وروسته کېدل ګناه ګڼي، په خپلو منځونو کې معمولي فاصله، او ډېره کمه اندازه له یوه بل نه وروسته مخکې ودرېدل غلطي شمېري او له هغه نه ډډه کوي، دا ظاهري منظم حرکات له ژور فکري او معنوي احساس او یووالي سره توأم تر سره کېږي، د جمعې په هره

اجتماع او د اختر په غونډو کي امام مکلف دی جامع او لاربښوونکې وينا وکړي او مقتدي مکلف دی په ډېر غور او دقت سره هغه واوري، د دولت رئيس مکلف دی چې په مرکز کي په خپله د دغو اجتماعاتو رياست وکړي او شخصاً د لمانځه امامت وکړي او په لېري ځايونو کي د ده کفيل دا کار ترسره کړي. پدې سره چې د خلکو ترمنځ د يووالي، د مشرانو او کشرانو ترمنځ د بعد او فاصلې ختمولو، د يوه بل له حالت نه د خبرېدو، د محل، منطقې، ساحې او هېواد او نړۍ په وضعيت د پوهېدو، او سترو سترو اجتماعي کارونو ته د ولس د چمتو کولوکوم کار کېدی شي له بلي هيڅ لاري ممکن ندی.

تاسو چې د نړۍ د ډېرو منظمو، ځواکمنو، سياسي او انقلابي احزابو، تنظيمي او تربيتي پروګرامونه او د حزبي جلسو ترنګوالی لدغه څه سره چې اسلام وضع کړي، مقايسه کړئ نو هلته د لمانځه او جماعت په اهميت پوهېدی شئ.

دا د جماعت لمونځونه په حقيقت کي د حزب الله ورځنۍ، اونيزي او کلنۍ حزبي جلسې دي.

د ناصالح خلف نښه

قرآن عظیم الشان د ناصالح خلف او د هغه نا اهله ټولګي، چي ندی توانېدلی د خپل پتمن او سرلوړي سلف د عظمتونو او جلال ساتنه وکړي، یوه لویه او اساسي نښه د لمانځه ضایع کول ګڼلي او فرمايي:

فخَلَف من بَعْدهمْ خَلْفٌ أضاعُوا الصلَوةَ وَ اتّبَعُوا الشهَوَتِ فَسوْفَ يَلْقَوْنَ غَياً * مریم: ۵۹

بیا له دوی نه وروسته هغه خلف (وروستني) ورپسې شول چي لمونځ ئې ضایع کړ او د نفس د غوښتنو متابعت ئې وکړ نو خود به له ورکاوي سره مخامخ کېږي.

یعنی چا چي لمونځ ضایع کړ او د نفس بنده شو، د یوه

باعزته او باعظمته قوم د شرف او د سرلوړۍ د لرغوني میراث ساتنه نشي کولی، ډېر ژر به په میراث ترلاسه کړی عزت بایلي او له سپکاوي او ورکاوي سره به مخامخ کېږي.

لمونځ دکچه خویونو مانع

عظیم الشان قرآن د لمانځه د دې خصوصیت په هکله داسې ځرګندونه کوي:

إنّ الانسنَ خُلقَ هَلُوعاً * إذَا مَسهُ الشرُّ جَزُوعاً * وَ إذَا مَسهُ الخَيرُ مَنُوعاً * إلا الْمُصلّينَ * الّذينَ هُمْ عَلى صلاتهمْ دَائمُونَ * وَ الّذينَ فى أمْوَلهمْ حَقٌّ مّعْلُومٌ * لّلسائلِ وَ الْمَحْرُومِ * وَ الّذينَ يُصدّقُونَ بيَوْمِ الدّين * وَ الّذينَ هُم مّنْ عَذَاب ربهم مُّشفقُونَ * إنّ عَذَاب ربهمْ غَيرُ مَأمُونٍ * وَ الّذينَ هُمْ لفُرُوجهمْ حَفظونَ * إلا عَلى أزْوَجهمْ أوْ مَا مَلَكَت أيْمَنهُمْ فَإنهُمْ غَيرُ مَلُومينَ * فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلك فَأُولَئك هُمُ الْعَادُونَ * وَ الّذينَ هُمْ لأمَنَتهمْ وَ عَهْدهمْ رَعُونَ * وَ الّذينَ هُم بشهَدَتهمْ قَائمُونَ * وَ الّذينَ

هُمْ عَلی صلاتهِمْ یحَافِظونَ * أُولَئك فی جَنّتٍ مُکْرَمُونَ *
المعارج: ۱۹- ۳۵
یقیناً چي انسان ډېر کم ظرفه او بې صبره پیدا شوی، چي شر ور ورسېږي، زګېروی کوونکی شي او چي خیر ئې په برخه شي (د خیر د کار) سخت مخنیوی کوونکی شي، مګر لمونځ کوونکي، هغه چي په خپل لمانځه پاینبت کوي او هغه چي په شتمنیو کي ئې د سوال کوونکو او بې وزلو لپاره ځرګنده برخه وي، او هغه چي د بدلې ورځ رښتونې ګڼي او هغه چي د خپل رب له عذابه وېرېږي، ځکه چي د دوی د رب له عذابه خوندي پاتې کېدا نشته، او هغه چي د خپلو شرم ځایونو ساتنه کوي، مګر په خپلو مېرمنو یا وینځو چي پدې صورت کي دوی پړه او ملامت ندي او چا چي لدې نه سربېره څه وغوښتل تېری کوونکي دي، او هغه چي د خپلو امانتونو او ژمنو پاملرنه کوي، او هغه چي په خپلو شهادت ورکولو په نبغه ودرېږي، او هغه چي د خپل لمانځه ساتنه کوي، د دوی به په جنت کي درناوی کېږي.

پدې مبارکو آیتونو کي لاندي ټکي د خاصي پاملرني وړ دي:

د ستونزو او کړاوونو په وخت کي بې صبري، سرټکول، بده ورځ جوړول او شکوه او شکایت کول او د شتمن کېدو په صورت کي بخل کول، د خیر په لار کي د خپل مال له مصرفولو ډډه او له خپلي شتمنۍ نه د ښېګڼي د هر کار د مخیوي په لار کي کار اخستل، د انسان هغه دوه ناوړه او بد خویونه دي چي د ده اکثره

اجتماعي مشکلات له همدې نه راولاړېږي، لدې نه يوازي "مصلين" يعنی لمونځ کوونکي خوندي پاتې کېږي.

په دغو آيتو نو کي چي کومو سترو سترو اخلاقي ښېګڼو ته اشاره شوې په سر او پای کي ئې د لمانځه ذکر راغلی او ټول لمونځ کوونکو ته منسوب شوي چي معنا ئې دا ده: لمونځ د ټولو ښېګڼو د پيل نقطه ده، لمونځ د ټولو دغو ښېګڼو بنسټ دی، لمونځ په دغو ټولو ښېګڼو احاطه کړې، هم ئې د پيل عامل دی او هم د دوام.

همدا مطلب د المؤمنون د سورې په لومړنيو آيتونو کي داسي راځي:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ* الّذِينَ هُمْ فِی صلاتِهِمْ خَشِعُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ عَنِ اللّغْوِ مُعْرِضُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لِلزّكَوةِ فَعِلُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَفِظُونَ* إِلا عَلى أَزْوَجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَنُهُمْ فَإِنّهُمْ غَيرُ مَلُومِينَ* فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِك فَأُولَئِك هُمُ الْعَادُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لأَمَنَتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ رَعُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ عَلى صلَوَتِهِمْ يحَافِظُونَ* أُولَئك هُمُ الْوَرِثُونَ* الّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْس هُمْ فِيهَا خَلِدُونَ*

المؤمنون: ۱-۱۱

هغه مؤمنان بريالي شول چي په خپل لمانځه کي خشوع کوونکي وي او هغه چي له لغوي نه ډډه کوونکي وي او هغه چي د زکات ترسره کوونکی وي او هغه چي د خپل شرم ځايونو ساتونکي وي،

مگر په خپلو مېرمنو او وینځو چي پدې صورت کي پړه او ملامت ندي، خو څوك چي لدې نه سربېره څه وغواړي تېرى کوونکي دي، او هغه چي د خپلو امانتونو او ژمنو پالونکي دي او هغه چي د خپلو لمونځونو ساتونکي وي، دوى هغه وارثان دي چي جنت الفردوس به ترلاسه کوي، په هغه کي به تل پاتې وي.

پدې آیتونو کي هم گورئ چي د فلاح او برى د عواملو په ډله کي لومړى عامل له خشوع سره لمونځ او وروستى عامل د لمونځونو ساتنه ښودل شوي.

د مسجد سمسوروونکي

د ټولني معنوي او مادي رغونه او سمسورتیا د مسجد د معنوي سمسورتیا له لاري ممکن ده، له بلې لاري د یوې صالح ټولني جوړول امکان نه لري، خو هغه څوك دی چي مسجد آبادولی شي؟ قرآن پدې هکله داسي وضاحت کوي:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسجِدَ اللّه مَنْ ءَامَنَ بِاللّه وَ الْيَوْمِ الاَخِرِ وَ أَقَامَ الصلَوةَ وَ ءَاتى الزكوةَ وَ لَمْ يخْش إِلا اللّهَ فَعَسى أُولَئك أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ* البرائة: ۱۸

د الله جوماتونه یوازي هغه څوك آبادولی شي چي په الله او د آخرت په ورځ ئې ایمان وي او لمونځ قایم کړي، او زکات ورکړي او له الله نه پرته له بل هیڅا ونه وېرېږي، ښایي همدا کسان لارموندونکي وي.

یعنی مساجد هله رغېدی شي چي چاري ئې داسي چاته سپارل شوې وي چي واقعاً په خدای او آخرت ایمان لري، د لمانځه د اقامه کولو استعداد لري او د الله جل جلاله په لار کي د خپلو شتمنیو قربانولو ته چمتو وي او له الله جل جلاله نه پرته نه په خپل مرگ ژوند ، نه په خپل رزق، روزي او نه عزت او سپکاوي له بل چا وېره لري.

د جوماتونو ورانېدل او د ټولني په رغوني کي د هغوی د اساسي تاثیر ختمېدل هلته پیل شي چي د جومات چاري هغه چا ته وسپارل شي چي له جومات نه د حق د غلبې، د الله د عبادت، او د شر او فساد د ځواکونو پرخلاف د مبارزې د سنگر او محراب په ځای له هغه نه ځانته د یوې گولې ډوډۍ ترلاسه کولو دوکان جوړ کړي. هم ئې اذان د څو پیسو لپاره، او هم ئې په محراب کي ودرېدل، محراب د هغه چا په واک کی وي چي له الله جل جلاله نه پرته له بل نه وېرېږي او د همدې لپاره د حق خبره نشي کولی، نه د ظالم د مخالفت جرأت کولی شي او نه له مظلوم نه د دفاع همت.

د جومات دنیا پرست او جبون متولي د جوماتونو د ورانولو ترټولو ستر مسبب وي.

ترهغه وخته د دنیا قیادت او زعامت د اسلام او مسلمانانو په لاس کي وو او په ټوله نړۍ ئې په فکري، اخلاقي، سیاسي او حتی نظامي لحاظه حکومت کولو چي د جومات منبر او محراب ئې په هغو حرب کوونکو مجاهدو امامانو ښایسته وو چي له الله

جل جلاله نه پرته نه له بل چا وېرېدل او نه ئې بل ته طمعه وه، او د اسلامي امت د برم د پای ته رسېدو او د عالم له قيادت نه د اسلام او مسلمانانو د خلع کېدو لړۍ هلته پيل شوې چې "محراب" ئې په "دوکان" بدل شوی او مجاهد امام ئې په طماع، مداح او جبون خطيب او د اقتدار د خاوندانو په يوه مزدور، چې هم ئې طمعه له ماسوی الله نه وه او هم وېره. د همدې لپاره بايد د امام د انتخاب په هکله ښه غور وشي، د مسلمانانو ولي الامر بايد داسي څوك د دې مهمي دندي لپاره وټاكي چې د هغه له ايمان، تقوی او علم نه مطمئن وي او پدې ئې باور وي چې هغه له امامت نه د خلکو په لارښووني او ديني روزني کي کار اخلي او هېڅکله لدې مقدسي وظيفې نه ځانته د معيشت د تأمين حرفه نه جوړوي. د دوی د معيشت د تأمين لپاره بايد نوري عزتمني او پتمني لاري ولټول شي، د آذان او امامت په نامه له خلکو نه څه ترلاسه کول، په هيڅ مذهب کي جواز نلري، رسول الله صلی الله عليه وسلم عثمان بن ابی العاص ته وفرمايل: داسی مؤذن ونيسه چې په خپل اذان له چا بدله نه غواړيي:

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ إِنَّ مِنْ آخِرِ مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِ اتَّخِذْ مُؤَذِّنًا لَا يَأْخُذُ عَلَى أَذَانِهِ أَجْرًا يَحْتَسِبُ فِي أَذَانِهِ * رواه الخمسة

د اسلام دښمنانو د دين د سپکولو لپاره د امام او عالم د سپکولو لار غوره کړه، هغه ئې د بل دري ته په ودرېدو او د يوې

مرۍ ډوډۍ ترلاسه كولو لپاره سوال ته مجبور كړ او پدې ترتيب ئې د جومات امام د خلكو په ستر ګو كي سپك او بې عزته كړ او د ولس له قيادت او مشرۍ نه ئې خلع كړ او د ده او نورو زعامت ئې خانانو، ملكانو، اربابانو او بډايانو ته وسپارو او هڅه ئې وكړه چي منبر او محراب د ظالمو او مفسدو واكدارانو د بقا لپاره د دعاپه ځاى بدل شي.

د امام په امامت د مقتديانو رضايت ضروري دى، رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه امام د لعنت وړ ګڼي چي خلك د ده په امامت راضي نه وي او دى په خپل امامت ټينګار كوي. په دې هكله داسي فرمايي:

عَن ابْنِ عَبّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَا تَرْتَفِعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شِبْرًا رَجُلٌ أَمّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ و ..." رواه ابن ماجه

درې كسان داسي دي چي لمونځ ئې له سر نه د يوې لوېشتى په اندازه پورته نه درومي(نه قبلېږي) يو ئې هغه كس دى چي د خلكو امامت كوي پداسى حال كى چي خلك لده نه كركه لري.

د مسجد آداب

د ځمکي په سر ترټولو غوره او مقدس ځای مسجد دی، په مسلمان د هغه خاص احترام لازم دی، مسجد ته د ننوتلو او وتلو په وخت کي باید د هغه آداب مراعات شي، د لاندنیو آدابو توصیه شوې:

دا غوره ده چي جومات ته په اوداسه داخل شئ، خو د جنابت په حالت کي باید له ننوتلو نه ډډه وشي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي:

عَنْ أم سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللّهِ صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ صَرْحَةَ هَذَا الْمَسْجِد فَنَادَى بِأعْلَى صَوْتِهِ إِنّ الْمَسْجِدَ لَا يَحِلُّ لِجُنُبٍ وَلَا لِحَائِض* رواه ابن ماجه

جنب او حائضي شځي ته روا نده چي جومات ته ننوځي.

په هغه صورت کي چي د بوی ناك خوراك په وجه يا د خيرو، خولو په وجه له تا نه داسي تعفن پورته کېږي چي بل ځوروي، نو جومات ته له تلو ډډه وکړه.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْمُنْتِنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا ...

منفق عليه

چا چي لدي بوی ناکو بوټو(پياز او هوږي) نه څه وخوړل نو زمونږ جومات ته دي نه راځي.

- د جومات په دروازې له داخلېدو سره سم دا دعا وکړه:
  اللّهُمّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ... رواه مسلم
  باري خدايه! مالره د خپل رحمت دروازې پرانيزه.

- په هغه صورت کي په خلکو سلام واچوه چي آذان، اقامت يا خطبه نه ويل کېده او خلك په جمع نه وو ولاړ.
- جومات ته له داخلېدو سره سم د مسجد د تحيې دوه رکعته لمونځ ادا کړه.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ

رَكْعَتَيْنِ* متفق عليه

له تاسو نه چي کوم کس جومات ته داخل شي نو تر هغه پوري دي نه کښېني چي دوه رکعته لمونځ ئې نه وي کړی.

• په خالي ځای کي ودرېږه، ځانته په جومات کي ثابت ځای مه ټاکه، د خلکو په او رږو تېربدل او مخکي صف ته ځان رسول منع دي.

نَهَى رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْه وَسَلَّمَ عَنْ ... وَأَنْ يُوَطِّنَ الرَّجُلُ الْمَكَانَ فِي الْمَسْجِدِ كَمَا يُوَطِّنُ الْبَعِيرُ*

رواه ابوداود والنسائي

رسول الله صلى الله عليه وسلم لدې نه منع کړې چي څوك په جومات کی ځانته خاص ځای و ټاکي، داسی لکه اوښ چي ځانته خاص ځای غوره کوي.

• په جومات کي د راک ړي ورکړي خبري، سوال کول، ورك شی لټول، شور او زوږ کول منع دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْه وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِد فَقُولُوا لَا أَرْبَحَ اللَّهُ تِجَارَتَكَ وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ* رواه الترمذي والدارمي

که څوك مو وليدو چي په جومات کی څه پلوري او يا ئې اخلي نو

ورته ووايئ: په تجارت کي دي گټه ومشه، او که مو وليدو چي په هغه کی ورك شوی شی لټوي نو ورته ووايئ: الله دې درته پيدا نکړي.

- له جومات نه او جومات ته د تلو لـه لاري نه نـاولي او مضـر شيان لرې کول، د جومات معطره کول، پـاکول او روښانه کـول د ثواب کارونه دي.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالك قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ عُرِضَتْ عَلَيّ أُجُورُ أُمّتِي حَتّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرّجُلُ مِنَ الْمَسْجِد ... رواه الترمذی وابوداود

ما ته زما د امت د اعمالو بدلې راوښودلی شوې، حتی د هغه چا اجر هم چي له جومات نه پرېوتي او ناپاك شيان باسي.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنَظّفَ وَتُطَيّبَ *

رواه ابوداود والترمذی

رسول الله صلی الله عليه وسلم په کليو کی د جوماتونو د جوړولو، پاکولو او معطر کولو امر کړی دی.

- جومات د مؤمن لپاره داسي وي لکه اوبه د مـاهي لپـاره، او د منافق لپاره داسي لکه قفس د مرغه لپاره.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي:

المؤمن في المسجد كالسمك في الماء والمنافق في المسجد كالطيرفي القفس.

- د امام وينا او خطبې ته بايد په ډېر دقت سره توجه وشي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي:

عَن ابْنِ عَبّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ مَنْ تَكَلّمَ يَوْمَ الْجُمُعَة وَالْإمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَل الْحمَارِ يَحْملُ أسْفَارًا وَالّذي يَقُولُ لَهُ أنْصتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ *...

رواه احمد

څوك چي د جمعې په ورځ، هغه وخت چي امام خطبه وايي، خبري كوي د هغه بوده په څېر دی چي كتابونه پرې بار وي.

- له جومات نه د وتلو په وخت كي دا دعا وكړه:

اللهم اني أسئلك من فضلك العظيم

باري خدايه! ستا د ستر فضل سوال درته كوم.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي:

عَنْ أبِي أُسَيْد قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ إذَا دَخَلَ أحَدُكُمُ الْمَسْجدَ فَلْيَقُلِ اللّهُمّ افْتَحْ لِي أبْوَابَ رَحْمَتكَ وَإذَا خَرَجَ فَلْيَقُلِ اللّهُمّ إنِّي أسْألُكَ منْ فَضْلكَ *

رواه مسلم

څوك چي جومات ته داخلېږي نو وايي دي: خدايه د خپل رحمت دروازې راته پرانيزه،او چي له جومات نه وځي نو وايي دي: خدايه ستا كرم او فضل غواړم.

- له جومات سره ستا د زړه رابطه بايد تل ټينګه وي او له هرلمانځه وروسته بايد ستا په زړه كي دا تمنا وي چي ژر د بل لمانځه وخت راورسېږي چي ته جومات ته ځان ورسوې.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنّ رَسُولَ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظلُّهُمُ اللّهُ فِي ظلّه يَوْمَ لَا ظلّ إلّا ظلُّهُ ... وَرَجُلٌ كَانَ قَلْبُهُ مُعَلّقًا بِالْمَسْجِد إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتّى يَعُودَ إِلَيْه ...

متفق عليه

اوه كسان داسي دي چي په هغه ورځ به ئې الله په خپل سيوري كى ساتي چي د ده له سيوري پرته به بل سيورى نه وي ... لدي كسانو نه يو هغه دى چي زړه ئې په جومات پوري تړلى وي، له وتلو نه بيا تر هغه چي جومات ته بېرته راوګرځي ...

- د غايب او له جماعت نه د محروم شوي ورور پوښتنه وكړه، كه بيمار وو عيادت ته ئې ورشه، له جمعې نه يا مجبور او مريض وروسته كېږي يا منافق.

- اساساً باید لمونځ په جماعت سره ادا شي، انفرادي لمونځ د مجبوریت په حالت کي په استثنایي ډول جایز شوی، که کله له لومړي جمعي نه محروم شوې د انفرادي لمانځه په ځای په بلي جمعې کي لمونځ ادا کړه.

د لمانځه او جماعت تارك

قـرآن د کـافرانو پـه خـلاف د جګـړي توقـف د دوی د وژلـو، نیولو، محاصره کولو او دوی ته په هر قدم کي د کمین نیولو خاتمه په هغه صورت کي جایز ګڼي چي:

- له کفر او لـه اسـلام سر ه لـه د ښـمنۍ نـه خپله بیزاري او توبـه اعلان کړي.
- لمونځ وکړي.
- زکات ورکړي

لکه چي فرمايي:

فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصلَوةَ وَءَاتَوُا الزكوةَ فَخَلُّوا سبيلهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ * التوبة: ۵

که ئې توبه وکړه، لمونځ ئې قایم کړ او زکات ئې ورکړ، نو لاره ئې

خوشې كړئ، بيشكه چي خداى بخښونكى مهربان دى،

لدې آيت نه په ښرگنده توگه معلومېږي چي د لمانځه له تاركينو او د زكات له مانعينو سره جگړه كېدى شي، ابوبكر صديق رضى الله عنه په همدې آيت باندي استناد وكړ او د هغو خلكو په خلاف ئې د جگړي فيصله وكړه چي د اسلام د عوا ئې درلوده خو د زكات له وركړي ئې امتناع كوله. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِه لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ* متفق عليه

زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما ژوند د ده په واك كي دى چي ډېر ځله مي اراده كړې چي د لرگيو راغونډولو امر وكړم، نو چي راغونډ كړى شى، بيا د لمانحه ادا كولو هدايت وركړم، نو آذان وشي، او بيا چا ته ووايم چي د خلكو امامت وكړي، خلك په مسجد كي پرېږدم او ولاړ شم او د هغو كسانو كورونه وسوځوم چي جومات ته ندي حاضر شوي.

قنوت

قنوت هغه دعا ده چې له ډېري زارۍ سره توأم وي، د دې دعا ځيني خاص الفاظ روايت شوي چې د وتر واجب د آخري ركعت له ركوع نه د مخه او د مصيبتونو په وخت كي د سهار لمانځه د آخري ركعت په قومه كي لوستل كېږي، چې ځيني ئې دا دي:

اللهم انا نستعينك و نستغفرك و نؤمن بك و نتوكل عليك و نثنى عليك الخير و نشكرك و لانكفرك و نخلع و نترك من يفجرك. اللهم اياك نعبد و لك نصلى و نسجد و اليك نسعى و نحفد و نرجوا رحمتك و نخشى عذابك ان عذابك بالكفار ملحق*

الهي! له تا نه مرسته غواړو، له تا نه بخښنه غواړو، په تا ايمان

راوړو، په تا توکل کوو، په تا غوره ثنا وايو، ستا شکر په ځای کوو او ناشکري دي نه کوو، بدکاران پرېږدو او ترې لېري کېږو. اې باري خدايه! يوازې ستا عبادت کوو، ستا لمانځنه کوو، تا ته سجده کوو، ستا په لوري هڅه کوو، ستا عبادت کې هاند کوو، ستا د رحمت هيله کوو، او له عذاب نه دې وېرېږو، ستا عذاب حتماً په کافرانو پرېوتونکی دی.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِي اللّه عَنْهمَا عَلّمَني رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ كَلمَات أَقُولُهُنّ فِي الْوتْرِ اللّهُمّ اهْدني فيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافني فيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلّني فيمَنْ تَوَلّيْتَ وَبَارِكْ لي فيمَا أَعْطَيْتَ وَقني شَرّ مَا قَضَيْتَ فَإِنّكَ تَقْضي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبّنَا وَتَعَالَيْتَ* رواه الترمذی

اې مولا! مونږ هدايت کړې د هغو په شان چې تا هدايت کړي، عافيت مو په برخه کړې د هغو په شان چې تا ورته عافيت ورکړی، او زمونږ پالنه وکړې د هغو په شان چې تا ئې پالنه کړې، په هغه څه کې چې مونږ ته دې راکړي برکت واچوې، د خپلو پرېکړو له شر نه مو وساتې، فيصلې خو ته کوې، ستا په خلاف فيصله نشي کېدی، ته چې له چا سره دوستي وکړې، هيڅکله به ذليل نشي، او عزتمن به نشي هغه چې ته ئې دښمن وګڼې، بابرکته يې اې زمونږ ربه او لوړ يې، له تا نه بخښنه غواړو او ستا په لوري درګرځو او توبه کوو.

اللهم اغفرلنا و للمؤمنين و المؤمنات، و المسلمين و المسلمات اللهم اصلحهم و اصلح ذات بينهم والف بين قلوبهم و انصرهم على عدوك و عدوهم اله الحق، لا اله غيرك.

ای مولا ربه! مونږ ته بخښنه وکړې او با ایمانه نارینه او ښځو او مسلمانه نارینه او ښځو ته، خدایه! دوی اصلاح کړې، او د دوی ترمنځ اړیکي اصلاح کړې، او زړونه ئې سره نژدې کړې، ستا په دښمن او د دوی په خپل دښمن ورته برى ورکړې، اې حقيقي معبوده! له تا نه پرته بل معبود نشته.

اللهم عذب الكفرة و الق فى قلوبهم الرعب و خالف بين كلمتهم و انزل عليهم رجزك و عذابك و انزل بهم بأسك الذى لا ترده عن القوم المجرمين.

مولا ربه! کافران تعذيب کړه، په زړونو کي ئې وېره واچوه، په نظراتو او خبرو کي ئې اختلاف راولاړ کړه، په دوی خپل اضطراب او عذاب رانازل کړه، خپل هغه مصيبت په دوی نازل کړه چي له مجرمانو نه ئې نه ردوې.

اللّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ*

الهي! ستا د رحمت هيله کوو، خپلو ځانونو ته مو د سترګو رپ په اندازه ونه سپارې، ټولي چاري مو راته روغي کړې، له تانه پرته بل معبود نشته.

يا حی يا قيوم يا ذالجلال و الاكرام يا ارحم الراحمين، برحمتك نستغيث فاغثنا.

اې تل ژوندیه! اې قايموونيكه! اې د جلال او اكرام خاونده! اې ترهر مهربان نه زيات مهربانه! ستا په رحمت درته استغاثه كوو، زمونږ لاس نيوی وكړه.

اللهم فارج الهم و كاشف الغم رحمان الدنيا و الآخرة و رحيمهما، ارحمنا رحمة من عندك تغنينا بها عن رحمة من سواك.

الهي! د اندېښنو وړونكيه، دغمونو پای ته رسونكيه، د دنيا او آخرت رحمان او رحيمه خدايه! له خپلي خوا په مونږ داسي پيرزوينه وكړې چي له تا نه پرته د بل چا له پيرزويني نه مو بې نيازه كړي.

اللهم اقسم لنا من خشيتك ما تحول به بيننا و بين معصيتك، و من طاعتك ماتبلغنا به جنتك، و من اليقين ما تهون به علينا مصائب الدنيا، اللهم لا تجعل مصيبتنا فی ديننا، اللهم لا تجعل الدنيا اكبر همنا و لا مبلغ علمنا و لاغاية رغبتنا و لا تسلط علينا بذنوبنا من لا يخافك و لايرحمنا.

الهي! له خپل خشيت او ترهي نه مونږ ته هغه څه راپه برخه كړې چي زمونږ او له تا نه د معصيت ترمنځ خنډ شي او له خپل طاعت

ځخه هغه څه چي ستا جنت ته مو ورسوي او له يقين او باور نه هغه څه چي د دنيا مصيبتونه راباندي آسانه کړي. الهي! په ديانت کي مو کومه ستونزه او مصيبت راپيدا نه کړې، الهي! دنيا راته ترټولو ستره اندېښنه او زمونږ د علم وروستی حد او د خپل رغبت غايه او پای ونه ګرځوې. او زمونږ د ګناهونو په وجه هغه څوك را باندي مسلط مکړې چي له تا نه وېره نلري او پر مونږ رحم نکوي.

اللهم اعنا و لا تعن علينا، اللهم انصرنا و لا تنصرعلينا، اللهم اهدنا و يسر الهدى لنا، اللهم انصرنا على من بغى علينا.

الهي! زمونږ مرسته وکړې او بل ته په مونږ مرسته ورنکړې، الهي! مونږ ته بری راکړې او بل په مونږ برلاسی مه کړې، الهي! مونږ ته لارښوونه وکړې او په سمي لاره تګ راته آسانه کړې. الهي! په هغه چا مونږ ته بری راکړې چي په مونږ ئې تېری کړی.

اللهم اغننا بحلالك عن حرامك، و بفضلك عن من سواك.

الهي! په خپل حلال رزق دي مونږ له حرامونه بې نيازه کړې او په خپل فضل دي مونږ له تا نه پرته له بل چا نه مستغني کړې.

سبحانك اللهم و بحمدك نشهد ان لا اله الا انت نستغفرك و نتوب اليك.

الهي! پاکي تالره ده او ستاینه دي، شهادت ورکوو چي له تانه پرته بل معبود نشته، بخښنه درنه غواړو او ستا لوري ته درګرځو او توبه کوو.

که کولی شې د وتر لمونځ دي حتماً د شپې وروستۍ برخي ته پرېږده او هغه وخت د تهجد د څو رکعته لمونځ په پای کي د وتر لمونځ ادا کړه.

له الله جل جلاله سره د راز او نیاز او د دعا د ژر قبلېدو د ېر ښه وخت همدا د شپې درېیمه برخه ده، هلته چي نور په خواږه خوب بېده وي، هري خوا ته چوپتیا وي، له دنیوي فکرونو او مصروفیتونو نه فارغ او حواس دي جمع وي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّهم عَلَيْهِ وَسَلّمَ رَحِمَ اللّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللّيْلِ فَصَلّى وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ فَصَلّتْ فَإِنْ أَبَتْ رَشّ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللّيْلِ فَصَلّتْ وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلّى فَإِنْ أَبَى رَشّتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ * رواه ابن ماجه

الله دي پر هغه سړي رحم وکړي چي د شپې پاځي، لمونځ وکړي او خپله ښځه هم ویښه کړي ترڅو لمونځ وکړي، که چېري پورته نشوه نو څو څاڅکي اوبه ئې پرمخ وشیندي. الله دي پرهغه ښځي رحم وکړي چي د شپې پاځي، لمونځ وکړي او خپل خاوند د لمانځه لپاره ویښ کړي که چېري پورته نشو نو څو څاڅکي اوبه

ئې پرمخ وشيندي.

د دي مختصرى رسالې په پاى كي بايد ووايم: كه له ما نه څوك پوښتنه وكړي چي په خپل ژوند كي له كوم څه نه ترهر څه زيات خوند او لذت اخلې؟ نو په خداى قسم چي زما د زړه ځواب به دا وي:

د شپې په زړه كي هغه لمونځ چي په هغه كي مي ډېري ډېري اوښكي له سترگو وبهېږي، هومره چي ټول مخ، ږېره او د سجدې ځاى مي په اوښكو لوند شي.

وآخردعوانا ان الحمد لله رب العالمين